

Meldcode Huiselijk geweld en kindermishandeling

**meldcode voor gastouderopvang, kinderdagverblijf en
buitenschoolse opvang**

**bestemd voor alle betrokken beroepskrachten bij
Kinderopvang 't Kasteel**

Deze meldcode voor de kinderopvang is gebaseerd op de basis meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling, ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport en op het voorbeeldprotocol Vermoeden Kindermishandeling. De meldcode is tot stand gekomen in opdracht van de Brancheorganisatie Kinderopvang. De meldcode en het voorbeeldprotocol is ontwikkeld in samenwerking met JSO, BOink, MOgroep Welzijn & Maatschappelijke Dienstverlening en het VT. De Meldcode gaat in op de aanpak van kindermishandeling en huiselijk geweld.

Colofon

Copyright © 2013 Brancheorganisatie Kinderopvang.

Samenstelling en wijzigingen voor Kinderopvang 't Kasteel, mei 2017, door Gerda Oomkes en Sjoukje van der Vlist - de Vries.

Inhoudsopgave

Achtergrondinformatie	1
1. Inleiding meldcode	2
2. Vormen van huiselijk geweld en kindermishandeling	3
2.1 Definitie van kindermishandeling en huiselijk geweld	3
2.2 Vormen van kindermishandeling	3
3. Verdeling verantwoordelijkheden Kinderopvang 't Kasteel	6
4. Vermoeden van signalen van huiselijk geweld en kindermishandeling bij een kind, stappenschema I	7
4.1 Toelichting vermoeden van signalen van huiselijk geweld en kindermishandeling bij een kind	9
Stap 1: Signalen, de professionele medewerker brengt signalen in kaart	9
Stap 2: De professionele medewerker bespreekt het onderbouwde vermoeden in een overleggroep	10
Stap 3: het uitvoeren van een plan van aanpak	11
Stap 4: Beslissing	12
Stap 5: Handelen	12
Stap 6: Evaluatie	13
Stap 7: Nazorg	13
5. Vermoeden van mogelijk geweld- of zedendelict door een collega jegens een kind, stappenschema II	15
5.1 Toelichting Bij Signalen van mogelijk geweld- of zedendelict door een collega jegens kind	16
Stap 1A: Signaleren	16
Stap 1B: Direct melding doen van vermoeden van geweld- of zedendelict jegens een kind bij houder	16
Stap 2: In overleg treden met vertrouwensinspecteur	17
Stap 3: Aangifte doen	18
Stap 4: Handelen naar aanleiding van het onderzoek van de politie	19
Stap 5: Nazorg bieden en evalueren	20
6. Vermoeden van signalen van seksueel grensoverschrijdend gedrag tussen kinderen onderling, stappenschema III	21
6.1 Toelichting stappenschema III bij signalen van seksueel grensoverschrijdend gedrag tussen kinderen onderling	22
Stap 1: In kaart brengen van signalen	22
Stap 2: Melden van het gedrag	22
Stap 3: Beoordelen ernst van het gedrag	22
Stap 4: Maatregelen nemen	23
Stap 5: Handelen	24
Stap 6: Nazorg bieden en evalueren	25
Bijlage 1. Algemene toelichting	26
Bijlage 2. Informatie over Veilig Thuis meldpunt Kindermishandeling	27
Bijlage 3. Signalenlijst kindermishandeling 0-4 jarigen	29
Bijlage 4. Signalenlijst kindermishandeling 4-12 jaar	33
Bijlage 5. Vrouwelijke genitale verminking	37
Bijlage 6. Begripsbepaling ongewenste omgangsvormen	38
Bijlage 7. Observatieformulier	41
Bijlage 8. Gesprekspunten overleggroep	42

<i>Bijlage 9.</i>	<i>Aandachtspunten voor een gesprek met verzorger(s)</i>	<i>44</i>
<i>Bijlage 10.</i>	<i>Enkele aandachtspunten in het contact met allochtone gezinnen</i>	<i>46</i>
<i>Bijlage 11.</i>	<i>Aandachtspunten tijdens een gesprek met een (jong) kind</i>	<i>47</i>
<i>Bijlage 12.</i>	<i>Omgaan met privacy</i>	<i>50</i>
<i>Bijlage 13.</i>	<i>Meldrecht, meldplicht en zorgplicht</i>	<i>51</i>
<i>Bijlage 14.</i>	<i>Sociale kaart</i>	<i>52</i>
<i>Bijlage 15.</i>	<i>Verdere informatie</i>	<i>544</i>
<i>Bijlage 16.</i>	<i>Bronnen</i>	<i>555</i>
<i>Bijlage 17.</i>	<i>Omgaan met de media</i>	<i>566</i>
<i>Bijlage 18.</i>	<i>Informereren betrokkenen</i>	<i>577</i>
<i>Bijlage 19.</i>	<i>Algemene aandachtspunten</i>	<i>59</i>

Achtergrondinformatie

Kindermishandeling en huiselijk geweld komt overal voor. In Nederland zijn naar schatting minstens 107.000 kinderen per jaar slachtoffer van kindermishandeling, verwaarlozing of misbruik. Tussen de 50 en 80 kinderen per jaar overlijden aan de gevolgen van kindermishandeling.

Kindermishandeling is een ernstig probleem. Kinderen die mishandeld worden hebben recht op hulp. En liefst zo vroeg mogelijk. De schade kan dan beperkt blijven.

Kinderopvang is bij uitstek een plaats waar (een vermoeden van) kindermishandeling en huiselijk geweld gesignaleerd kan worden.

Onderzoek wijst uit dat professionals die met een meldcode werken 3 keer zo vaak ingrijpen als collega's waar zo'n code niet voorhanden is. Dat alleen al maakt het werken met een meldcode dubbel en dwars waard.

Kinderopvangcentra dragen een eigen verantwoordelijkheid voor het signaleren van kindermishandeling en huiselijk geweld en voor het ondernemen van actie na het signaleren. De signalen moeten worden doorgegeven aan de instanties die hulp kunnen bieden aan het gezin. De professionele werknemers hebben hierin een duidelijke taak. Zij zien de kinderen regelmatig en kunnen opvallend of afwijkend gedrag signaleren. Nadat zij signalen hebben opgemerkt is het ook hun taak actie te ondernemen, waarna de meldcode wordt gevolgd.

De leidinggevenden steunen de professionele werknemers bij deze taak en geven sturing aan de uitvoering van de meldcode. Zij zijn er verantwoordelijk voor dat de signalen bij de juiste instantie terechtkomen. Dit betekent dat er enige deskundigheid moet zijn in het signaleren en in het omgaan met de signalen van kindermishandeling

Deze meldcode geeft de stappen aan die gezet kunnen worden in het proces van signaleren.

1. Inleiding meldcode¹

In 2013 is het Besluit vaststelling minimumeisen verplichte meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling in werking getreden. Dit besluit verplicht organisaties om een meldcode vast te stellen en kennis en gebruik ervan te bevorderen. In het kader van kwaliteitszorg wordt de plicht opgelegd om een meldcode te hanteren voor huiselijk geweld en kindermishandeling, daaronder ook begrepen seksueel geweld, vrouwelijke genitale verminking (ook wel genoemd meisjesbesnijdenis) en eer gerelateerd geweld. De verplichting geldt voor organisaties en zelfstandige beroepskrachten in de gezondheidszorg, onderwijs, kinderopvang, maatschappelijke ondersteuning en jeugdzorg. Het kunnen signaleren van kindermishandeling is een belangrijke competentie waarover iedere beroepskracht die met kinderen werkt dient te beschikken.

Daarnaast is een wettelijke meldplicht ingevoerd voor een vermoeden van een geweld- of zedendelict jegens een kind door een collega. Dit betekent dat een houder van een kinderopvangorganisatie (zie definitielijst) wettelijk verplicht is om contact op te nemen met een vertrouwensinspecteur als over aanwijzingen beschikt wordt dat een collega een geweld of zedendelict begaat of heeft begaan en een kind hiervan het slachtoffer is.

De Meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling voor de branche kinderopvang is gebaseerd op het basismodel meldcode: Stappenplan voor het handelen bij signalen van huiselijk geweld en kindermishandeling. Betreffend basismodel is ontwikkeld door het ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport en bedoeld voor alle sectoren waar vanuit professioneel oogpunt met kinderen wordt gewerkt.

Deze meldcode is speciaal toegeschreven naar de branche kinderopvang en is bedoeld voor iedereen die werkzaam is binnen deze branche. De meldcode geeft via een stappenplan aan hoe te handelen wanneer er signalen zijn die kunnen duiden op huiselijk geweld of kindermishandeling. Daarnaast bevat deze meldcode een route hoe te handelen bij signalen van mogelijk geweld- of zedendelict door een collega en een route hoe te handelen wanneer er sprake is van seksueel grensoverschrijdend gedrag tussen kinderen onderling. Elke stap binnen de routes wordt afzonderlijk uitgebreid toegelicht.

De meldcode bevat drie routes. Deze routes leiden de verantwoordelijke personen stap voor stap door het proces vanaf het moment dat hij signaleert tot aan het moment dat hij eventueel een beslissing neemt over het doen van een melding of het nemen van maatregelen. Uitzondering hierop is route 2 waarbij er altijd sprake is van een meldplicht indien er vermoedens zijn van een geweld- of zedendelict jegens een kind door een collega. Het gebruik van de meldcode levert een bijdrage aan een effectieve aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling. Het wordt aanbevolen om de meldcode zoveel mogelijk te integreren in intake, zorg- en verwijsprocessen, registratiesystemen, scholing en ondersteuning. Alleen met een organisatie-brede inbedding kan de meldcode werken.

---

¹ **Terminologie**

In deze meldcode is gekozen voor het gebruik voor de term verzorger. Onder verzorger wordt verstaan de ouder en/of wettelijk vertegenwoordiger (bijvoorbeeld een voogd) van het kind.

2. Vormen van huiselijk geweld en kindermishandeling

Kindermishandeling komt voor in alle lagen van de bevolking en in alle leeftijdscategorieën. Vaak komen verschillende vormen tegelijkertijd voor. Bij iedere vorm van mishandeling is er ook sprake van psychische mishandeling. Het kind niet beschermen tegen de mishandeling van de andere ouder is ook mishandelen.

Kindermishandeling is geen eenduidig begrip. Wat iemand kindermishandeling noemt, heeft te maken met eigen normen en waarden, de manier waarop men zelf is opgevoed en de cultuur waarin men leeft. Het is van belang onderscheid te maken tussen kindermishandeling en minder gewenste opvoedingssituaties. Iedere ouder maakt immers wel eens fouten, is onredelijk of driftig of deelt een tik uit. Bij kindermishandeling is er echter sprake van structureel, stelselmatig, steeds terugkerend geweld of het ontbreken van zorg van de ouder(s) naar zijn/haar kinderen.

2.1 Definitie van kindermishandeling en huiselijk geweld

Kindermishandeling is elke vorm van bedreigende of gewelddadige interactie van fysieke, psychische of seksuele aard, die de ouders of andere personen ten opzichte van wie de minderjarige in een relatie van afhankelijkheid of van onvrijheid staat, actief of passief, opdringen waardoor ernstige schade wordt berokkend of dreigt te worden berokkend aan de minderjarige in de vorm van fysiek of psychisch letsel. (Wet op de jeugdzorg, 2005)

Hieronder vallen ook verwaarlozing en onthouden van essentiële hulp, medische zorg en onderwijs en het getuige zijn van huiselijk geweld.

Huiselijk geweld is geweld dat door iemand uit de huiselijke of familiekring van het slachtoffer wordt gepleegd. Hieronder vallen lichamelijke en seksuele geweldpleging, belaging en bedreiging (al dan niet door middel van, of gepaard gaand met, beschadiging van goederen in en om het huis).

De combinatie van kinderen en huiselijk geweld betekent altijd kindermishandeling. De handelwijze bij huiselijk geweld is hetzelfde als bij kindermishandeling of een vermoeden daarvan.

2.2 Vormen van kindermishandeling

Lichamelijk mishandeling

Er is sprake van lichamelijke mishandeling wanneer de verzorgers het kind verwonden.

Voorbeelden: de verzorger slaat en schopt het kind, de verzorger brandt het kind met een sigaret, bijten, snijden, dwingen om schadelijke stoffen in te nemen.

Lichamelijke verwaarlozing

De verzorger is niet in staat of bereid tot het verschaffen van minimale zorg t.a.v. de lichamelijke behoeften van een kind op een of meerdere gebieden: voeding, kleding, onderdak, bezoek aan arts en/tandarts, hygiëne.

Voorbeelden: de verzorger zorgt regelmatig niet voor eten voor de kinderen, het kind is vuil en heeft (langdurig en regelmatig) luizen, de verzorger zorgt niet voor een geschikte slaappleaats voor het kind. Het kind komt altijd met vieze luiers en heeft ernstige luierslag, het kind heeft medicijnen nodig, maar de verzorgers zorgen er niet voor dat het kind ze regelmatig krijgt, een kind wordt 's nachts vele uren alleen gelaten.

Vrouwelijke genitale verminking

Meisjesbesnijdenis of Vrouwelijke Genitale Verminking (VGV)

Het gebruik van de term VGV positioneert het probleem duidelijk, maar kan bij mensen die uit groepen komen die VGV praktiseren zo confronterend werken dat een gesprek hierover niet meer mogelijk is. In de preventie ligt daarom de voorkeur bij de term 'meisjesbesnijdenis', omdat het minder veroordelend klinkt, en het daardoor de kans vergroot om met deze groepen in gesprek te geraken.

VGV is een ingreep aan de uitwendige geslachtsorganen, waar geen medische noodzaak voor is. De volgende typologie (WHO, 2008) wordt toegepast. (zie Bijlage 5. Vrouwelijke Genitale Verminking voor het type besnijdenis)

Psychische (emotionele) mishandeling

Vrijwel alle vormen van kindermishandeling brengen negatieve emotionele/psychologische boodschappen over naar het kind.

Voorbeelden: de verzorger kleineert het kind vaak, er is sprake van partnergeweld, de verzorger geeft het kind de schuld van relatieproblemen, de verzorger staat geen vriendschap met leeftijdsgenootjes toe, het kind wordt achtergesteld bij andere kinderen uit het gezin, het kind wordt gepest, getreiterd, de verzorger houdt het kind vaak thuis om op jongere kinderen te passen; de verzorger is ervan op de hoogte dat het kind zich inlaat met illegale praktijken maar grijpt niet in; de verzorger verkoopt drugs in het bijzijn van het kind; het kind wordt ingeschakeld bij de verkoop van drugs.

Getuige zijn van huiselijk geweld: kinderen die opgroeien in een gewelddadig gezin, voelen de spanning, horen de kreten, zien de verwondingen, willen tussenbeide springen en kunnen daardoor ernstige psychische schade oplopen. Die kinderen leven in constante angst.

Psychische (emotionele) verwaarlozing

Het ontzeggen van warmte, aandacht, respect, contact, nooit eens knuffelen.

Voorbeelden: de ouder kleineert het kind vaak, er is sprake van partnergeweld, de ouder geeft het kind de schuld van relatieproblemen, de ouder staat geen vriendschap tussen leeftijdsgenootjes toe. Kinderen die opgroeien in een gewelddadig gezin, voelen de spanning, horen de kreten, zien de verwondingen, willen tussenbeide springen en kunnen daardoor ernstige psychische schade oplopen. Die kinderen leven in constante angst.

Seksueel misbruik

De verzorger heeft seksueel contact met het kind, probeert dit te hebben of laat het kind kijken naar, ter bevrediging van de seksuele gevoelens van de betrokken verzorger en/of uit geldelijk gewin.

Voorbeelden: de verzorger laat het kind pornografisch materiaal zien, de verzorger betreft het kind in wederzijdse masturbatie, de verzorger verkracht het kind.

Normatieve en educatieve mishandeling (morele corrumpering en schoolverzuim)

De verzorger vertoont gedrag waaruit blijkt dat hij/zij niet in staat is of bereid is, tot minimale zorg omtrent de socialisering van het kind, met inbegrip van de zorg voor geschikt onderwijs. De verzorger stelt het kind bloot aan of betreft het kind in illegale praktijken; ziet niet toe dat het kind regelmatig naar school gaat.

Voorbeelden: de verzorger houdt het kind vaak thuis, om op jongere kinderen te passen; de verzorger is ervan op de hoogte dat het kind zich inlaat met illegale praktijken maar grijpt niet in; de verzorger verkoopt drugs in het bijzijn van het kind; het kind wordt ingeschakeld bij de verkoop van drugs.

Münchhausen by Proxy/Pediatric Condition Falsification

Bij het syndroom van Münchhausen by Proxy gaat het om een volwassene die bij een kind ziekteverschijnselen nabootst, verergert, veroorzaakt of verzint. Met als oogmerk het kind 'medische' behandeling te laten ondergaan. Ouders of verzorgers die zich hieraan schuldig maken hebben een ziekelijke behoefte aan aandacht van artsen en hulpverleners en proberen door manipulatie die aandacht te krijgen.

Voorbeelden zijn het toepassen van geweld bij het kind, uithongering, slechte voeding of het geven van drugs of geneesmiddelen. Zowel acute als meer chronisch verlopende ziektebeelden komen voor bij het syndroom van Münchhausen by Proxy/Pediatric Condition Falsification.

Eer gerelateerd geweld

Eer gerelateerd geweld is geestelijk of lichamelijk geweld om de geschonden eer van de familie te herstellen. Eerwraak (eermoord) is een vorm van eer gerelateerd geweld. De term eerwraak verwijst naar het doden van een meisje of vrouw (soms ook een jongen of man) vanwege schending van de eer van de familie.

Er zijn verschillende soorten van eer gerelateerd geweld:

- psychische druk (vernederen) en bedreigen;
- mishandelen;
- huwelijksdwang (iemand tegen zijn of haar wil laten trouwen met een niet zelf gekozen partner);
- eerwraak (moord).

Daarnaast krijgen slachtoffers soms ook te maken met:

- thuishouden van school;
- persoonlijke vrijheden inperken;
- isoleren van de buitenwereld;
- achterlaten in het land van herkomst.

Eerwraak

Eerwraak is de meest extreme vorm van eer gerelateerd geweld. Het besluit tot eermoord wordt vaak niet individueel genomen, maar is een beslissing van de familie die meent dat haar eer op het spel staat. Eer gerelateerd geweld komt niet voort uit religie, maar heeft te maken met culturele en sociale regels binnen een aantal niet-Nederlandse gemeenschappen.

Meestal zijn meisjes en vrouwen slachtoffer van eer gerelateerd geweld. Maar ook jongens en mannen zijn soms slachtoffer. Bijvoorbeeld als een man:

- vreemd is gegaan met een getrouwde vrouw;
- niet instemt met een gearrangeerd huwelijk;
- homoseksueel is;
- niet wil meedoen aan eer gerelateerd geweld tegen een ander.

3. Verdeling verantwoordelijkheden Kinderopvang 't Kasteel

Bij gebruik van deze Meldcode moet duidelijk zijn wie binnen 't Kasteel waarvoor verantwoordelijk is.

Verantwoordelijkheden directie, bestuur, leidinggevende:

- Opnemen van de meldcode in het beleid van de organisatie.
- Informeren van ouders en professionele medewerkers over dit beleid.
- Steunen van alle medewerkers in het handelen volgens de meldcode.
- Zorgdragen voor voldoende deskundigheid bij medewerkers over signaleren en omgaan met (vermoedens van) huiselijke geweld en kindermishandeling².
- Eindverantwoordelijkheid dragen voor de uitvoering van de meldcode.
- Herkennen van signalen die kunnen wijzen op kindermishandeling.
- Overleg plegen met de medewerker die zorg heeft over een kind.
- Indien nodig overleggen met andere professionele medewerker.
- Vaststellen van taken van een ieder (wie doet wat wanneer).
- Waken voor de veiligheid van het kind bij het nemen van beslissingen.
- Toezien op zorgvuldige omgang met de privacy van het betreffende gezin.
- Afsluiten van de meldcode.
- Evalueren van de genomen stappen.

Verantwoordelijkheden aandacht functionaris:

- Herkennen van signalen die kunnen wijzen op kindermishandeling.
- Functioneren als vraagbaak binnen de organisatie voor algemene informatie over de meldcode en kindermishandeling.
- Bijhouden van de sociale kaart.
- Kennis hebben van de handelwijze volgens de meldcode.
- Zonodig contact op nemen met het VT (Veilig Thuis): Advies- en Meldpunt Huiselijk geweld en Kindermishandeling voor advies of melding.
- Verslaglegging.
- Periodiek bijstellen van de meldcode.

Verantwoordelijkheden professionele medewerker³:

- Herkennen van signalen die kunnen wijzen op kindermishandeling.
- Overleg plegen met de aandacht functionaris bij zorg over een kind aan de hand van waargenomen signalen die kunnen wijzen op kindermishandeling.
- Uitvoeren van afspraken die zijn voortgekomen uit het overleg met de leidinggevende, zoals observeren of een gesprek met de verzorger.
- Bespreken van de resultaten van deze ondernomen stappen met de leidinggevende.

De directie, de leidinggevende en de professionele medewerkers zijn niet verantwoordelijk voor:

- Vaststellen of er al dan niet sprake is van kindermishandeling.
- Verlenen van professionele hulp aan ouders of kinderen (begeleiding, therapie).

---

² In oktober en november 2009 is door het team de JSO-training 'Omgaan met vermoeden van kindermishandeling' gevolgd.

³ Met professionele medewerker wordt een pedagogisch medewerk(st)er en/of gastouder bedoeld.

4. Vermoeden van signalen van huiselijk geweld en kindermishandeling bij een kind, stappenschema I

	STAP 0: KINDBESPREKING	Stap 0A: Overleg met collega's - Bespreek gedragingen en observaties van kind met directe collega's - Kort verslag in logboek
		Stap 0B: Kind bespreking in werkoverleg - Bespreek kind tijdens werkoverleg met collega's en leidinggevende - Kort verslag in logboek en/of notulen
	STAP 1: SIGNALEN	Stap 1: Professionele medewerker brengt signalen in kaart - Observeer en leg vast - Onderzoek naar onderbouwing - Raadpleeg signalenlijst (zie Bijlage 3 en 4) - Bespreek signalen met aandacht functionaris en leidinggevende - Leg waarnemingen voor aan verzorger(s) - registreer Verantwoordelijkheid bij de professionele medewerker.
	STAP 2: OVERLEG	Stap 2: De professionele medewerker bespreekt het onderbouwde vermoeden in een overleggroep⁴ - Bespreeken informatie⁵ (Eventueel) extra gegevens - Wanneer de vermoedens niet onderbouwd kunnen worden en er ook geen zorgen meer bestaan, sluit de zaak af en ga naar fase 6. - Indien het vermoeden blijft bestaan, besluit dan tot een plan van aanpak. Verantwoordelijkheid bij de professionele medewerker en aandacht functionaris.
	STAP 3: PLAN VAN AANPAK	Stap 3: Het uitvoeren van een plan van aanpak - Raadplegen Veilig Thuis (VT): advies en meldpunt huiselijk geweld en kindermishandeling of deskundige in letselschade - Praten met verzorger(s) (Eventueel) praten met kind⁶ - Bespreeken van de resultaten Verantwoordelijkheid bij de aandacht functionaris.
	STAP 4: BESLISSEN	Stap 4: Beslissing - De vermoedens zijn na overleg met de betrokkenen niet bevestigd. - Na gesprek(ken) met verzorger(s) is duidelijk dat verzorger(s) ook bezorgd zijn. - Na overleg met verzorger(s) blijft er ernstige twijfel bestaan. Dan altijd overleg met Veilig Thuis. - Het vermoeden van kindermishandeling blijkt na het gesprek met de verzorger(s) gegrond.

⁴ In de overleggroep hebben de professionele medewerkers zitting, die de dagelijkse zorg hebben voor het kind, de leidinggevende van de betreffende locatie, de aandacht functionaris en de directeur.

⁵ Deze informatie zijn de zogenaamde werkaantekeningen.

⁶ De professionele medewerker praat in deze fase met het kind. De wijze waarop het kind wordt benaderd is leeftijdsafhankelijk.

		• Er ontstaat een crisissituatie. Verantwoordelijkheid bij de (aangewezen verantwoordelijke in) overleggroep.
	STAP 5: HANDELEN	Stap 5: Handelen • Wanneer de vermoedens na overleg met de betrokkenen niet zijn bevestigd: vernietig de werkaantekeningen en sluit de zaak af. • Wanneer na gesprek(ken) met verzorger(s) duidelijk is dat verzorger(s) ook bezorgd zijn, verwijs de verzorger(s) door. • Wanneer er na overleg met verzorger(s) ernstige twijfel blijft bestaan spreek een extra observatieperiode af. • Monitort of ouder en kind hulp krijgen. • Wanneer het vermoeden van kindermishandeling na het gesprek met de verzorger(s) gegrond blijkt, wordt er een melding bij het VT gedaan. • Wanneer er een crisissituatie ontstaat, wordt er gemeld bij: - politie • registreer Verantwoordelijkheid bij de aandacht functionaris al dan niet in overleg met directie en /of leidinggevende.
	STAP 6: EVALUATIE	Stap 6: Evaluatie • Evalueer het proces en de procedure • Stel zonodig afspraken bij • Registreer Verantwoordelijkheid bij de aandacht functionaris en directie.
	STAP 7: NAZORG	Stap 7: Nazorg • Blijf alert op het welzijn van het kind. • Blijf signalen en zorgen melden bij VT. Verantwoordelijkheid bij de professionele medewerker en (aangewezen verantwoordelijke in) overleggroep.

4.1 Toelichting vermoeden van signalen van huiselijk geweld en kindermishandeling bij een kind

Stap 1: Signalen, de professionele medewerker brengt signalen in kaart

Kinderen die mishandeld worden, kunnen veel verschillende signalen laten zien. Deze signalen kunnen wijzen op kindermishandeling, maar kunnen ook een andere oorzaak hebben zoals een scheiding of een sterfgeval.

Het bewust worden van een vermoeden van kindermishandeling geeft vaak een vervelend gevoel: onzekerheid over de opgemerkte signalen, angst om je er mee te bemoeien. Wat helpt om kindermishandeling te durven signaleren is de overtuiging en de wetenschap dat kindermishandeling een ernstig probleem is en waar je niet omheen kunt als je met jonge kinderen werkt.

Signaleren begint vaak met een niet-pluis gevoel. Bij signaleren gaat het in de eerste plaats om de zorg die de professionele medewerker heeft over een kind, waarvoor zij geen geruststellende verklaring kan vinden. Kindermishandeling is één van de mogelijke oorzaken. Het is niet aan de professionele medewerker om vast te stellen dat er sprake is van kindermishandeling. Het gaat om de zorgen die zij heeft over een kind.

Meestal zullen mishandelde kinderen of degene die hen mishandelt niet uit zichzelf over de situatie vertellen. Het is nodig dat personen in de omgeving van het kind de verantwoordelijkheid nemen om situaties van kindermishandeling bespreekbaar te maken en te stoppen.

Bepaal voor deze fase een tijdlimiet (maximaal één maand).

- **Observeer het kind, leg waarnemingen vast en zoek naar onderbouwing**

Als er signalen zijn die zouden kunnen wijzen op kindermishandeling probeert de professionele medewerk(st)er met gebruik van het observatieformulier (zie Bijlage 7) de zorgen rond een kind duidelijker te krijgen. Hierbij maakt zij gebruik van haar eigen waarnemingen. Zij kan informatie vragen aan haar collega's en collega's die broertjes of zusjes in de groep hebben. Ook kan zij informatie uit de gebruikelijke contacten met ouders halen, bijvoorbeeld bij de breng- en haalcontacten en de tafeltjes gesprekken op het kinderdagverblijf, peuterspeelzaal of buitenschoolse opvang.

Het is belangrijk dat bij het verhelderden van de vermoedens een onderscheid wordt gemaakt tussen objectieve gegevens en subjectieve gegevens. Onder objectieve gegevens wordt verstaan datgene wat daadwerkelijk gezien kan worden, zoals een blauwe plek op een arm, een kapot regenjasje of te kleine schoenen. Onder subjectieve gegevens wordt verstaan hoe de gegevens geïnterpreteerd worden. Bijvoorbeeld het kind heeft een blauwe plek: "Het kind is geslagen" of "het kind ziet er verwaarloosd uit". Op het observatieformulier worden de objectieve gegevens genoteerd. Het observatieformulier gaat het dossier in. Wanneer u behoefte heeft ook de subjectieve gegevens te noteren, doe dat dan in anonieme werkaantekeningen. Werkaantekeningen gaan het dossier niet in en zijn niet ter inzage van de verzorger(s). Ga zorgvuldig met werkaantekeningen om (zie Bijlage 12. Omgaan met privacy).

Houd er rekening mee dat signalen ook op andere oorzaken kunnen wijzen en dat één signaal op zichzelf niets zegt. Pas wanneer er meerdere signalen worden gezien die door meerdere mensen worden opgemerkt, kan men denken aan een vermoeden van kindermishandeling.

Let op:

- het is niet de taak van de professionele medewerker om speurwerk naar een dader te doen.
- Het is niet de taak van de professionele medewerker om tot 100 procent zekerheid te komen over de mishandeling.

- Het is wel de taak van de professionele medewerk(st)er om het kind te steunen, het beeld over het gedrag duidelijker te krijgen en de zorgen die er zijn te onderbouwen.

- **Leg de waarnemingen voor aan de verzorger(s)**

Signalen als hoofdpijn, angst of agressie kunnen bij kinderen verschillende oorzaken hebben. Het is belangrijk deze signalen in de vorm van concrete waarnemingen zo veel mogelijk rechtstreeks met de verzorger(s) te bespreken. In deze eerste fase is het verstandig de vermoedens van kindermishandeling niet uit te spreken in het contact met verzorger(s). Bijvoorbeeld: Karin heeft een wond op haar hoofd, wat is er gebeurd? In plaats van Karin heeft een wond op haar hoofd en ik denk dat vader haar heeft geslagen.

Zorg ervoor dat een gesprek met de verzorger(s) niet op zich zelf staat maar logisch voortvloeit uit de contacten die er al zijn. Door regelmatig met hen informatie uit te wisselen over het functioneren van het kind in de groep en thuis is het gemakkelijker om ook zorgen rond een kind vroegtijdig bespreekbaar te maken.

In veel gevallen zal het bespreken van de signalen ertoe leiden dat er een verklaring volgt die het vermoeden kan wegnemen. In een aantal gevallen zal de informatie van de verzorger(s) de zorgen niet kunnen wegnemen en zijn verdere stappen noodzakelijk (zie ook Bijlage 9. Aandachtspunten voor een gesprek met verzorger(s)).

- **Registreer**

Registreer de stappen die je hebt ondernomen en de uitslagen daarvan.

Stap 2: De professionele medewerker bespreekt het onderbouwde vermoeden in een overleggroep

- **Bespreek de informatie met collega's, aandacht functionaris en leidinggevende**

De professionele medewerker legt de zorgen voor aan de leidinggevende. De leidinggevende kan de professionele medewerker ondersteunen en begeleiden in het proces van het verkrijgen van informatie.

De leidinggevende zorgt voor het samenstellen van de overleggroep. In een overleggroep zit de aandacht functionaris en bijvoorbeeld de leidinggevende, de medewerker met de zorg, een collega die het kind ook kent, eventueel een collega van de groep waar broertje of zusje zit.

Deel als gastouder je zorgen met de directie, de aandacht functionaris of een collega. De overleggroep kan ook uit 2 mensen bestaan. Je kunt de werkaantekeningen ook bespreken in een al bestaande overleggroep. Met wie je ook spreekt, houd de groep zo klein mogelijk en houd rekening met de privacy van verzorger en kind.

In de overleggroep worden de zorgen besproken die er zijn en wordt besproken waarom er wordt gedacht aan kindermishandeling. Hierbij kan gebruik gemaakt worden van Bijlage 3, 4 en 5. Dit overleg dient als middel om het vermoeden te toetsen bij anderen, informatie te verzamelen, maar ook om ruimte te geven aan eventuele emoties.

Om tot een goede onderbouwing te komen van de vermoedens wordt er besproken welke gegevens er zijn en welke nog ontbreken.

Eén persoon is verantwoordelijk voor de coördinatie en voortgang. Bij voorkeur is dit de aandacht functionaris. De coördinator van de overleggroep let op de voortgang en bewaakt de tijdslimiet van de verschillende fases.

- **Signalenlijst**

Raadpleeg de signalenlijst in de Bijlage 3 en 4.

- **Extra gegevens**

Wanneer er nog gegevens ontbreken worden er afspraken gemaakt over extra observaties en wordt afgesproken waarop, door wie wordt geobserveerd. Het gebruik van de signalenlijst kan soms duidelijkheid geven.

Verder kan met toestemming van de verzorger(s) ook het consultatiebureau of een medewerker van een opvoedbureau om informatie en/of advies gevraagd worden. Wanneer verzorger(s) hier geen toestemming voor geven kunnen de zorgen omtrent het gezin / het kind besproken worden zonder de naam van het kind te noemen.

- **Raadplegen (forensisch) medische expertise**

Het raadplegen van een (forensisch) medische expertise is niet verplicht, maar wanneer er sprake is van onduidelijk fysiek letsel moet er echter een beroep gedaan kunnen worden op deze expertise om de oorsprong van het letsel te kunnen vaststellen.

- **Plan van aanpak**

De overleggroep bespreekt de informatie en de extra gegevens.

Wanneer de vermoedens niet onderbouwd kunnen worden en ook de zorgen bestaan niet meer, sluit de zaak dan af en ga naar fase 6. De persoonlijke werkaantekeningen worden vernietigd.

Indien het vermoeden blijft bestaan, besluit dan tot een plan van aanpak.

In het plan van aanpak worden de mogelijke stappen beschreven, die uitgewerkt worden in fase 3.

- **Registreer**

Registreer de stappen die je hebt ondernomen en de uitslagen daarvan.

Stap 3: het uitvoeren van een plan van aanpak

- **Een consultatie bij het VT**

Overleg met VT is in alle gevallen aan te raden. Het VT biedt ondersteuning bij het interpreteren van signalen en bij het nadenken over de vervolgstappen die noodzakelijk zijn. (zie ook Bijlage 2)

- **Praten met verzorger(s)**

Overleg binnen de overleggroep wie het beste met de verzorger(s) kan spreken. Bereidt het gesprek goed voor (zie ook Bijlage 9 en 10). Overleg na afloop van het gesprek in de overleggroep over verdere stappen. Het VT kan adviseren hoe een gesprek gevoerd kan worden met de verzorger(s).

Een gesprek met de verzorger(s) hoeft niet bedreigend te zijn voor de ouders als zij de ruimte krijgen om hun ideeën naar voren te brengen.

In het gesprek met de verzorger(s) gaat het om het bespreken van de dingen die opvallen aan hun kind en die aanleiding geven tot zorg over hun kind. Ook moet worden besproken dat de zorg al langere tijd bestaat en dat de zorg om aanleiding is tot zorg over de ontwikkeling van het kind.

- **(Eventueel) praten met kind**

Overleg binnen de overleggroep of een gesprek(je) met het kind meerwaarde heeft (zie Bijlage 11). Een gesprek heeft als doel het kind te ondersteunen. Zorg ervoor dat een gesprek waardevol voor het kind is. Let op dat u in het gesprek de verzorger(s) niet veroordeeld. Een kind heeft immers maar één (paar)

verzorger(s). Houd ook in gedachten dat een gesprek niet als hoofddoel mag hebben om informatie uit het kind te halen. Laat het geen verhoor worden.

- **Bespreek de resultaten in de overleggroep**

Bespreek maximaal na 1 maand alle waarnemingen/ gegevens die tot nu verzameld zijn. Ook de informatie uit de gesprekken wordt besproken. Zorg ervoor dat u een beeld krijgt van de verzorging en opvoedingssituatie van het kind. Schat ook de draaglast/draagkracht in van de verzorger(s).

- **Registreer**

Registreer de stappen die je hebt ondernomen en de uitslagen daarvan.

Stap 4: Beslissing

In de overleggroep wordt de beslissing genomen.

- **De vermoedens zijn na overleg met de betrokkenen niet bevestigd en ook de zorgen over het kind bestaan niet meer.**
- **Na gesprek(ken) met verzorger(s) is duidelijk dat verzorger(s) ook bezorgd is/zijn.**
De oorzaak van de zorgen kan een minder gewenste opvoedingssituatie zijn of een andere oorzaak hebben. In het gesprek wordt duidelijk dat ook de verzorgers vinden dat het belangrijk is dat er hulp op gang komt.
- **Na overleg met betrokkenen blijft er ernstige twijfel bestaan; het is niet duidelijk of er wel of niet sprake is van een vermoeden.**
Bij twijfel ben je verplicht het VT te raadplegen.
- **Het vermoeden van kindermishandeling blijkt na het gesprek met de betrokkenen gegrond en de zorg over het kind blijft bestaan.**
- **Er ontstaat een crisissituatie.**
- **Registreer**
Registreer de stappen die je hebt ondernomen en de uitslagen daarvan.

Stap 5: Handelen

- **De vermoedens zijn na overleg met de verzorger(s) niet bevestigd en ook de zorgen over het kind bestaan niet meer.**
Sluit de zaak af en vernietig alle schriftelijke aantekeningen.
- **Na gesprek(ken) met verzorger(s) is duidelijk dat verzorger(s) ook bezorgd is/zijn.**
De oorzaak van de zorgen kan een minder gewenste opvoedingssituatie zijn of een andere oorzaak hebben. Wanneer in het gesprek duidelijk wordt dat de verzorger(s) ook vinden dat het belangrijk is dat er hulp voor hen komt, kan er worden doorverwezen.

- **Na overleg met verzorger(s) blijft er ernstige twijfel bestaan; het is niet duidelijk of er wel of niet sprake is van een vermoeden.**

In dit geval is het goed om de situatie rondom het kind nog een tijdje in de gaten te houden en na een vastgestelde periode (niet langer dan een maand) opnieuw in een intern/extern overleg te bespreken.

Maak duidelijke afspraken waarop geobserveerd zal gaan worden en door wie. Ga daarna dan weer naar fase 4 de beslissing.

Het is belangrijk dat op zeker moment besloten wordt tot ofwel actie ofwel afsluiten van de zaak. Vermijd het risico dat een gezin jarenlang achtervolgd wordt door vage vermoedens en onduidelijkheden.

- **Het vermoeden van kindermishandeling blijkt na het gesprek met de verzorger(s) gegrond en de zorg over het kind blijft bestaan.**

In overleg met de directie en overleggroep meldt je bij het VT. (Zie Bijlage 13. over meldrecht, meldplicht en zorgplicht.)

Het vermoeden hoeft niet bewezen te zijn! Als er in de overleggroep besloten is dat de vermoedens van kindermishandeling worden gemeld bij het VT, is het belangrijk dat dit aan de verzorger(s) in een persoonlijk gesprek verteld wordt. Het VT kan advies geven over het voeren van dit gesprek. Hoewel dit een moeilijk gesprek is, is het van belang voor de verdere hulpverlening aan het kind.

Verzorger(s) zijn sneller bereid problemen te erkennen en hulpverlening te aanvaarden wanneer er in alle openheid over gesproken wordt. Zodat zij niet het gevoel hebben dat er zaken stiekem achter hun rug om gebeuren. Isolement houdt kindermishandeling in stand. Openheid kan het doorbreken.

Wanneer het in het belang van het kind is om zonder medeweten van verzorger(s) te melden bij het VT, dan is dit ook mogelijk.

- **Er ontstaat een crisissituatie**

Wanneer een crisissituatie en/of een levensbedreigende situatie voor het kind ontstaat, belt u de politie.

- **Registreer**

Registreer de stappen die je hebt ondernomen en de uitslagen daarvan.

Stap 6: Evaluatie

Evalueer het proces en de procedure.

- De overleggroep evalueert datgene wat er is gebeurd en de procedures die zijn gevolgd.
- Zonodig wordt de zaak ook doorgesproken met andere betrokkenen.
- Zonodig worden verbeteringen in afspraken en/of procedures aangebracht.
- Zorg ervoor dat geanonimiseerde gegevens met betrekking tot het vermoeden van kindermishandeling worden geregistreerd. Deze gegevens worden door de directie op een centraal punt bewaard.
- De gegevens worden geregistreerd en bewaard om in kaart te kunnen brengen hoe vaak vermoedens van kindermishandeling binnen de gehele organisatie voorkomen en op welke wijze daarmee wordt omgegaan. Rapportage naar directie.

Stap 7: Nazorg

Blijf alert op het welzijn van het kind.

Het op gang brengen van hulp in het gezin is de aanzet tot het verhelpen van de problemen. Het kost enige tijd voordat die hulp vruchten afwerpt.

De verantwoordelijkheid van het kindercentrum in het kader van nazorg is:

- Het bieden van een veilige plek aan het kind.
- De begeleiding en het observeren van het kind.
- De bereidheid tot het geven van informatie aan het VT over het functioneren van het kind in de groep en het contact met de verzorger(s).
- Het meedenken in overlegsituaties ten behoeve van hulpverlening aan het kind en de verzorger(s).

Zoek zonodig opnieuw contact met het VT

Als het kind is gemeld bij het VT en er nieuwe signalen zijn, is het van belang deze door te geven aan het VT. Het VT kan zonodig contact opnemen met het gezin of met de betrokken hulpverleningsinstellingen.

Wanneer het kind, zonder duidelijke opgaaf van redenen wegblijft van het kindercentrum, is het belangrijk om dit door te geven aan het VT.

- **Zorgen rondom het kind kunnen bij de medewerker allerlei twijfels en gevoelens losgemaakt hebben. Naast het feit dat het de verantwoordelijkheid van de medewerker zelf is om twijfels en gevoelens kenbaar en bespreekbaar te maken, is het belangrijk dat er in de overleggroep aandacht aan wordt besteed. Het is van belang dat er ook nazorg voor de medewerkers beschikbaar is.**
- **Iedere medewerker heeft recht op een veilige werkplek. De werkgever dient hiervoor de voorwaarden te scheppen.**

5. Vermoeden van mogelijk geweld- of zedendelict door een collega jegens een kind, stappenplan II

	STAP 1A: SIGNALEREN	Stap 1A: Signaleren De professionele medewerker: • observeert; • raadpleegt signalenlijst (Bijlage 3 en 4) • registreert.
	STAP 1B: MELDING VAN VERMOEDEN	Stap 1B: Direct Melding doen van vermoeden geweld- of zedendelict door een collega jegens een kind bij houder De professionele medewerker: • is verplicht het vermoeden van een geweld- of zedendelict door een collega jegens een kind direct bij de houder te melden.
	STAP 2: OVERLEG MET VERTROUWENSINSPECTEUR	Stap 2: In overleg treden met vertrouwensinspecteur De houder: • Moet direct contact leggen met een vertrouwensinspecteur (overlegplicht) indien hij aanwijzingen heeft dat een collega een geweld- of zedendelict begaat of heeft begaan jegens een kind; • Krijgt advies van de vertrouwensinspecteur over al dan niet doen van aangifte; • registreert.
	STAP 3: AANGIFTE DOEN	Stap 3: Aangifte doen De houder: • Is verplicht bij redelijk vermoeden aangifte te doen bij de politie (aangifteplicht); • Stelt de professionele medewerker in ieder geval voor de duur van het onderzoek op non-actief • legt een draaiboek aan; • raadpleegt het Veilig Thuis en /of GGD; • regelt ondersteuning van kind en ouders; • volgt het ingestelde onderzoek van de politie; • registreert.
	STAP 4: HANDELEN	Stap 4: Handelen naar aanleiding van onderzoek van de politie De houder of directie: • rehabiliteert; • geeft waarschuwing af; • neemt arbeidsrechtelijke maatregelen⁷; • registreert.
	STAP 5: NAZORG EN EVALUATIE	Stap 5: Nazorg bieden en evalueren De houder, directie of leidinggevende: • biedt nazorg voor ouders en kinderen; • biedt nazorg professionele medewerker; • organiseert ouderavonden; • verwijst door naar externe hulp; • evalueert de procedures; • registreert.

⁷ Voor gastouder en vrijwilliger: zie uitwerking in stap 4 van deze route

5.1 Toelichting Bij Signalen van mogelijk geweld- of zedendelict door een collega jegens kind

Stap 1A: Signaleren

De professionele medewerker heeft een vermoeden of een signaal opgevangen of een ander laat doorschemeren dat er iets niet goed zit in de relatie tussen het kind en een collega werkzaam binnen de kinderopvangorganisatie. Onder collega wordt volstaan een houder, directie, leidinggevende, professionele medewerker of vrijwilliger volgens de definitie in de definitielijst van deze meldcode.

Niet in alle gevallen waarin professionele medewerker menen dat er niet goed met kinderen wordt omgegaan door een collega, is er sprake van een mogelijk geweld- of zedendelict. Desondanks mag niet aan deze signalen voorbij worden gegaan en zal onderzocht moeten worden wat er bij het kind wordt gesignaleerd.

De professionele medewerker dient altijd direct de houder op de hoogte te stellen van zijn twijfels en niet zelf een afweging te maken.

Vermoedens zijn er in uiteenlopende gradaties. Als de professionele medewerker of bemiddelingsmedewerker zich met een dergelijk vermoeden (over een collega) geconfronteerd ziet, moeten de volgende acties ondernomen worden:

- Raadpleeg de signalenlijsten in Bijlage 3 en 4;
- Registreer dat wat is waargenomen;
- Leg het signaal direct neer bij de houder (stap 1B van deze route).

Van belang is om betreffende signalen goed te registreren en te beschrijven. Tips over het registreren zijn ook te vinden in Bijlage 8. Gesprekspunten overleggroep en Bijlage 19. Algemene aandachtspunten.

Stap 1B: Direct melding doen van vermoeden van geweld- of zedendelict jegens een kind bij houder

Wanneer een professionele medewerker of bemiddelingsmedewerker vermoedt dat een collega binnen de kinderopvangorganisatie zich schuldig maakt aan kindermishandeling moet de professionele medewerker of bemiddelingsmedewerker dit direct melden bij de houder.

In het stappenplan wordt er van uitgegaan dat een professionele medewerker of een bemiddelingsmedewerker een mogelijk vermoeden van kindermishandeling door een collega direct meldt bij de houder. In de praktijk kunnen ook de volgende personen deze melding van vermoeden van kindermishandeling door een collega doen:

a. *Melding door het kind*

Als de melding van een geweld- of zedendelict afkomstig is van een kind, is opvang en steun voor het kind het eerste aandachtspunt. De professionele medewerker bij wie het slachtoffer de klacht meldt, is verplicht dit meteen te melden bij de houder. Deze laat weten discreet te zullen handelen, maar belooft geen geheimhouding aan het kind. De houder treedt direct (onverwijld) in contact met een vertrouwensinspecteur (zie stap 2 van deze route) Naast het VT worden zo nodig anderen ingeschakeld voor hulp. De ouders van het betrokken kind worden geïnformeerd. Aan de ouders wordt eveneens opvang en steun geboden. Het waarborgen van het gevoel van veiligheid van het kind is uitgangspunt van dit handelen.

b. *Melding door de ouder*

Als de melding van de ouders komt, zal deze melding altijd serieus genomen worden. Feiten en constatering en zullen bij ouders nagevraagd worden. De professionele medewerker geeft de melding direct (onverwijld) door aan de houder. De houder treedt direct in overleg met de vertrouwensinspecteur van de Inspectie van het Onderwijs (stap 2 van deze route).

De ouder kan bij een redelijk vermoeden ook zelf contact opnemen met een vertrouwensinspecteur van de Inspectie van het Onderwijs.

c. *Melding door derden*

Als de melding van derden komt, dient uitgezocht te worden over welke informatie deze persoon/ personen precies beschikt/beschikken en waar deze informatie op is gebaseerd. De professionele medewerker geeft de melding onverwijld door aan de houder. De houder is verplicht om in overleg te treden met een vertrouwensinspecteur van de Inspectie van het Onderwijs (zie stap 2 van deze route)

Melding over leidinggevende

Wanneer de melding van toepassing is op de leidinggevende dient door de constaterende professionele medewerker direct de houder te worden ingeschakeld.

Melding over de directie

Een bijzondere situatie betreft het geval dat de klacht het gedrag van de directie zelf betreft. Het gaat hierbij immers om de situatie waarin het niet meer mogelijk is om hogerop melding te doen. In dat geval is de constaterende professionele medewerker verplicht om aangifte te doen bij de politie. De professionele medewerker kan hierover in overleg treden met de vertrouwensinspecteur. De vertrouwensinspecteur kan de professionele medewerker vervolgens begeleiden bij het doen van aangifte. Deze stap dient zorgvuldig geregistreerd te worden.

Stap 2: In overleg treden met vertrouwensinspecteur

De houder is verplicht om direct in overleg te treden met een vertrouwensinspecteur van de Inspectie van het Onderwijs.

De vertrouwensinspecteur gaat samen met de houder na of er een redelijk vermoeden bestaat en adviseert de houder over aangifte.

Wanneer er geen sprake is van een redelijk vermoeden, is nader onderzoek redelijkerwijs niet aan de orde. De houder zal in gesprek gaan met betrokkenen om de mogelijk verstoorde werkhouding te herstellen. Indien de uitkomst is dat er een redelijk vermoeden bestaat dat er sprake is van een gewelds- of zedendelict dan heeft de houder een aangifteplicht. De kinderen worden dan direct afgeschermd van de betrokken professionele medewerker door deze op non-actief te stellen of te schorsen. De houder deelt dit mee aan alle betrokkenen. Zie hiervoor ook de volgende stap in deze route.

De houder is verantwoordelijk voor de registratie in deze stap.

Aangifteplicht voor houder

Indien de houder aangifte doet, treedt de vertrouwensinspecteur terug.

Indien de houder weigert om aangifte te doen terwijl de vertrouwensinspecteur concludeert dat er een redelijk vermoeden bestaat, geldt de volgende escalatieladder:

1. Coördinator vertrouwensinspecteurs van de Inspectie van het Onderwijs probeert de houder te overreden;

2. Hoofdinspecteur van de Inspectie van het Onderwijs probeert de houder te overreden;
3. Hoofdinspecteur van de Inspectie van het Onderwijs legt contact met de burgemeester (het college van B&W) van de betreffende gemeente;
4. De burgemeester zal de (zeden) politie inschakelen dan wel andere activiteiten vanuit zijn bevoegdheden initiëren.

NB Het is aan de houder om te regelen of de houder zelf meteen in contact treedt met de vertrouwensinspecteur of dat een leidinggevende of locatiemanager dat namens de houder doet.

Stap 3: Aangifte doen

Indien na het overleg met de vertrouwensinspecteur blijkt dat er een redelijk vermoeden bestaat dat er sprake is van een geweld- of zedendelict, dan heeft de houder een meldplicht.

Als deze stap wordt gezet, is er vanzelfsprekend nog steeds geen sprake van 'schuld' van de professionele medewerker over wie het vermoeden is geuit: 'beschuldigd' staat niet gelijk aan schuldig.

In geval van een reëel vermoeden neemt de houder, naast het doen van aangifte, de volgende maatregelen:

- a. Stelt de professionele medewerker in ieder geval voor de duur van het onderzoek op non-actief
- b. Het aanleggen van een draaiboek;
- c. Raadplegen VT en/of lokale GGD;
- d. Het regelen van opvang van kind(eren) en ouders.

a. Stelt de professionele medewerker in ieder geval voor de duur van het onderzoek op non-actief

In geval van een reëel vermoeden van een mogelijk geweld- of zedenmisdrijf, wordt de betreffende betrokken persoon in ieder geval voor de duur van het onderzoek op non-actief gesteld.

In het geval dat het een gastouder betreft, is meestal geen sprake van een arbeidsrelatie tussen gastouder en gastouderbureau. De houder dient, omdat het een vermoeden betreft, maatregelen te treffen die er voor zorgen dat de betreffende gastouder gedurende het onderzoek geen kinderen opvangt. Daarnaast dienen de maatregelen zodanig te zijn dat een gastouder eveneens gerehabiliteerd kan worden indien uit het onderzoek van de politie blijkt dat de vermoedens niet juist zijn. Ook is het van belang mee te nemen dat een gastouder bij meerdere gastouderbureaus kan zijn ingeschreven.

Bovenstaand geldt ook voor een vrijwilliger binnen de kinderopvangvoorziening (peuterspeelzaal).

a.b. Draaiboek aanleggen

De houder, of degene die in opdracht van de houder met deze taak belast is, draagt zorg voor een zorgvuldige procedure en legt een draaiboek aan. In de handleiding staan handvatten voor het aanleggen van een draaiboek (Bijlage 8. Gesprekspunten overleggroep en Bijlage 19. Algemene aandachtspunten).

c. Raadplegen VT en/of GGD

Het VT kan de kinderopvangorganisatie adviseren en ondersteuning bieden. Ook de GGD kan worden geraadpleegd. Voor adressen van de lokale GGD zie de sociale kaart in deze meldcode (onderdeel V).

d. Het regelen van opvang voor kind(eren) en ouders

- Voor de ondersteuning voor het kind en de ouders kan een beroep worden gedaan op een instelling als de GGD of het VT. (Het calamiteitenteam van) GGD is gespecialiseerd in het begeleiden van organisaties bij calamiteiten. In overleg met ouders en GGD en/of VT, wordt bezien of de

opvang in de kinderopvangorganisatie kan worden gecontinueerd dan wel dat er een andere oplossing moet worden geboden.

- De kinderopvangorganisatie informeert ouders over de mogelijkheid aangifte te doen bij de politie.
- De houder of directie houdt contact, toont betrokkenheid en informeert de ouders regelmatig over de voortgang van het onderzoek en andere zaken die voor de ouders van belang zijn.
- De ouders van de overige kinderen moeten geïnformeerd worden. Er kan gekozen worden om kinderen elders onder te brengen. Veilig Thuis kan worden ingeschakeld voor advies hoe bijvoorbeeld te handelen met de eigen kinderen van de professionele medewerker.

Na het doen van aangifte stelt de politie in de regel een onderzoek in. De politie voert gesprekken met alle betrokkenen. Het initiatief voor het instellen van een onderzoek ligt bij de politie. De houder en directie dienen het onderzoek van de politie te volgen en zelf geen stappen te ondernemen die indruisen tegen de bewijslast van de politie.

Stap 4: Handelen naar aanleiding van het onderzoek van de politie

Het onderzoek van de politie kan leiden tot verschillende uitkomsten. Afhankelijk van deze uitkomsten heeft de houder, directie of leidinggevende verschillende mogelijkheden om te handelen.

- a. Rehabilitatie van professionele medewerker⁸;
- b. Waarschuwing afgeven;
- c. Arbeidsrechtelijke maatregelen.

➤ *Rehabilitatie professionele medewerker*

De politie kan op grond van het verrichte onderzoek constateren dat er geen aanleiding is om aan te nemen dat sprake is van een geweld- of zedendelict. De betrokken professionele medewerker, die voor de duur van het onderzoek geschorst of op non-actief was gesteld, wordt door de houder of directie van de organisatie in zijn functie in ere hersteld. In een dergelijke situatie moeten het belang van de professionele medewerker en het algemeen belang worden afgewogen en zou het bijvoorbeeld wenselijk kunnen zijn de betreffende professionele medewerker binnen de kinderopvangorganisatie over te plaatsen.

Indien na het onderzoek van de politie blijkt dat er een klacht is ingediend op valse gronden, kan de directie de betrokken professionele medewerker een rehabilitatietraject aanbieden. De directie kan dan tevens maatregelen nemen tegen degene, die valselyk een beschuldiging heeft geuit. Dit kan variëren van de eis dat excuses worden aangeboden, tot schorsing of tot verwijdering.

➤ *Waarschuwing afgeven*

De houder of directie kan besluiten tot het geven van een schriftelijke waarschuwing, met de mededeling dat herhaling van het ongewenste gedrag arbeidsrechtelijke gevolgen heeft. Die waarschuwing kan dan worden opgenomen in het personeelsdossier.

➤ *Arbeidsrechtelijke maatregelen*

Wanneer de houder of directie constateert dat op grond van het verrichte onderzoek van de politie aanleiding is om aan te nemen dat kindermishandeling heeft plaatsgevonden, neemt de directie maatregelen van arbeidsrechtelijke aard, zoals ontslag wegens een dringende reden op grond van

---

⁸ Hier kan ook gastouder of vrijwilliger worden gelezen

art. 677 en art. 678 boek 7 BW, of ontbinding van de arbeidsovereenkomst via de kantonrechter (art. 685 boek 7 BW).

In het geval dat het een gastouder betreft, dient de overeenkomst tussen het gastouderbureau en de gastouder per direct te worden beëindigd, evenals de overeenkomst tussen de gastouder en ouder. In geval er een arbeidsovereenkomst bestaat tussen de gastouder en ouder, dan geldt ontslag zoals boven beschreven.

In het geval dat het een vrijwilliger betreft, wordt de samenwerking per direct opgezegd.

Alle beslissingen worden zorgvuldig afgewogen en zorgvuldig geregistreerd door de houder of directie.

Stap 5: Nazorg bieden en evalueren

Het is belangrijk dat de kinderopvangorganisatie nazorg biedt aan alle betrokkenen. Ook het evalueren van de genomen stappen is belangrijk om in mogelijke toekomstige situaties adequaat te kunnen handelen.

Nazorg⁹

Nazorg aan betrokken ouders en hun kinderen kan geboden worden door middel van ouderavonden, het uitnodigen van deskundigen daarbij of specifieke doorverwijzing. De kinderopvangorganisatie kan zich hier in laten adviseren door de GGD. Iedere GGD heeft een calamiteitenteam. De GGD kan ondersteuning bieden indien zich calamiteiten en incidenten voordoen. Voor de kinderen kan als dit nodig is, of als de ouders van de kinderen dit nodig achten extra hulp worden ingezet.

Het is belangrijk om bijzondere aandacht te hebben voor de psychische belasting van de overige professionele medewerkers naar aanleiding van bovenstaand traject. Wanneer er getuigen zijn onder de professionele medewerkers kan met hen apart worden besproken wat nodig is om het gebeurde te verwerken. Bij hen kunnen gevoelens van onmacht, verdriet, schaamte en schuldgevoel een rol spelen. Andere professionele medewerkers kunnen ook kampen met deze gevoelens. Hier kan aandacht aan worden besteed in de team overleggen en daar waar nodig ook individueel.

Als binnen een kinderopvangorganisatie een incident plaatsvindt, is de kans groot dat ook de media hier van op de hoogte raken. Het is verstandig van tevoren zorgvuldig te overwegen hoe er wordt omgegaan met de pers (zie bijlage 17. Omgaan met de media).

Evalueren

Het is belangrijk het gehele proces en de verschillende stappen te evalueren. Dit is de verantwoordelijkheid van houder of directie.

- De houder of directie evalueert met professionele medewerkers dat wat er gebeurd is en de procedures die zijn gevolgd.
- Zo nodig wordt de zaak doorgesproken met andere betrokkenen.
- Zo nodig worden verbeteringen in afspraken en/of procedures aangebracht.
- Geanonimiseerde gegevens met betrekking tot het vermoeden van kindermishandeling worden geregistreerd. Deze gegevens worden door de directie op een centraal punt bewaard.
- Blijf alert op signalen. Mogelijk zijn er meer slachtoffers.

---

⁹ Zie ook Bijlage 18. Informeren betrokkenen.

6. Vermoeden van signalen van seksueel grensoverschrijdend gedrag tussen kinderen onderling, stappenschema III

STAP 1: SIGNALEN	Stap 1: In kaart brengen van signalen De professionele medewerker: observeert; raadpleegt signalenlijst (Bijlage 3 en 4); bespreekt signalen met collega's en de leidinggevende; registreert.
STAP 2: MELDEN VAN GEDRAG	Stap 2: Melden van het gedrag bij leidinggevende De professionele medewerker: • meldt het gedrag bij leidinggevende; • brengt de ouders van de betrokken kinderen op de hoogte.
STAP 3: BEOORDELEN GEDRAGE	Stap 3: Beoordelen ernst van het gedrag De leidinggevende: • raadpleegt het VT en/of GGD; • gaat in gesprek met ouders van zowel het kind dat gedrag vertoont als met de ouders van de kinderen die met het gedrag geconfronteerd worden over het gedrag; • taxeert de ernst van het gedrag; • licht seksueel grensoverschrijdend gedrag: bespreken in het team, inschakelen externe hulp niet nodig; • matig seksueel grensoverschrijdend gedrag: waarschuwing, inschakelen hulp; • ernstig seksueel grensoverschrijdend gedrag: direct ingrijpen vereist, maatregelen conform stap 4; • registreert in het kinddossier.
STAP 4: MAATREGELEN NEMEN	Stap 4: Maatregelen nemen De directie: • stelt een intern onderzoek in; • schakelt experts in zoals GGD en VT; • organiseert zorg voor kinderen en ouders; • gaat in gesprek met ouders van kind dat gedrag vertoont én met de ouders van kinderen die geconfronteerd werden met het gedrag over de te nemen maatregelen.
STAP 5: HANDELEN	Stap 5: Handelen De directie: • beslist naar aanleiding van het onderzoek over de opvang van het kind dat het gedrag heeft vertoond.
STAP 6: NAZORG EN EVALUATIE	Stap 6: Nazorg bieden en evalueren De directie: • biedt nazorg voor ouders, kinderen en professionele medewerkers; • organiseert ouderavonden; • verwijst door naar externe hulp; • evalueert de procedures en registreert.

6.1 Toelichting stappenschema III bij signalen van seksueel grensoverschrijdend gedrag tussen kinderen onderling

Stap 1: In kaart brengen van signalen

Wanneer er signalen zijn dat een kind of meerdere kinderen seksueel grensoverschrijdend gedrag¹⁰ hebben vertoond en dat een ander kind hier mee geconfronteerd is of slachtoffer van is geworden, is het belangrijk dat deze signalen in kaart worden gebracht en goed geïnterpreteerd worden. Soms zal iets vrij duidelijk zijn aan te merken als ontoelaatbare handeling, maar vaker zal het gaan om minder duidelijke signalen die niet direct te duiden zijn.

Het is belangrijk om deze signalen serieus te nemen. De professionele medewerkers kunnen met elkaar onderzoeken wat zij bij de kinderen merken. Door met collega's te overleggen en van gedachten te wisselen, kan een signaal beter worden beoordeeld. De volgende acties kunnen helpen de signalen te onderbouwen:

- Raadpleeg de signalenlijst uit de handleiding (zie bijlage 3 en 4).
- Bespreek de signalen met collega's of de bemiddelingswerker, aandachtsfunctionaris, leidinggevende of gedragswetenschapper.
- Vraag een gesprek aan met de leidinggevende.

Leg de mogelijke signalen vast in het kinddossier, zie hiervoor Bijlage 8. Gesprekspunten overleggroep. Als de professionele medewerker vervolgens twijfelt of concludeert dat er sprake is van seksueel grensoverschrijdend gedrag dan is het belangrijk dit te melden bij de leidinggevende conform stap 2.

Stap 2: Melden van het gedrag

Wanneer de professionele medewerker signalen heeft dat een kind of meerdere kinderen seksueel grensoverschrijdend gedrag hebben vertoond en dat een ander kind hiermee geconfronteerd is of slachtoffer van is geworden, dan is het belangrijk dit te melden bij de leidinggevende.

De ouders van de kinderen die het gedrag vertonen of ermee zijn geconfronteerd moeten op de hoogte worden gebracht.

Het is belangrijk dat de kinderopvangorganisatie alles goed registreert in een kinddossier (Bijlage 8. Gesprekspunten overleggroep en Bijlage 19. Algemene aandachtspunten). Alle gegevens die te maken hebben met het signaleren en handelen, dienen schriftelijk te worden vastgelegd.

Stap 3: Beoordelen ernst van het gedrag

De leidinggevende is in overleg met de directie verantwoordelijk voor een eerste beoordeling van de voorgelegde situatie. Daarbij zal in het algemeen de professionele medewerker die het gedrag heeft gemeld, gehoord worden en eventueel collega's. Ook het VT, CJG, ZAT of de GGD kan hiervoor worden ingeschakeld. Hierbij wordt de ernst van het gedrag bepaald.

---

¹⁰ Er zijn drie criteria op basis waarvan kan worden bepaald of seksueel gedrag grensoverschrijdend is. Als aan een van deze criteria niet is voldaan, is er mogelijk sprake van seksueel grensoverschrijdend gedrag. Deze criteria zijn toestemming, vrijwilligheid en gelijkwaardigheid.

Wanneer wordt geconstateerd dat er geen sprake is van leeftijdsadequaat gezond gedrag, wordt gecategoriseerd hoe ernstig het gedrag is. Bij alle vormen van seksueel grensoverschrijdend gedrag dienen de ouders van zowel het kind dat het gedrag vertoont als het kind dat met het gedrag is geconfronteerd, te worden geïnformeerd. Daarnaast dient bij alle vormen gekeken te worden of het seksueel overschrijdende gedrag een signaal is van onderliggende problematiek.

Er kan geconstateerd worden dat er sprake is van:

- licht seksueel grensoverschrijdend gedrag;
- matig seksueel grensoverschrijdend gedrag;
- ernstig seksueel grensoverschrijdend gedrag.

Licht seksueel grensoverschrijdend gedrag kan worden gezien als een noodzakelijke stap om normen en waarden te leren kennen en zal bij veel kinderen op bepaalde momenten in de ontwikkeling voorkomen. Het is nodig dat de professionele medewerker dit gedrag begrenst, hierop reageert en bespreekt met ouders.

Matig seksueel grensoverschrijdend gedrag is ontoelaatbaar; het is belangrijk om een duidelijk verbod in te stellen. Aan het kind moet uitgelegd worden dat dit gedrag niet mag en er moet worden uitgelegd waarom dit niet mag. De betrokken kinderen kunnen in de groep geobserveerd worden. Belangrijk is dat er met de kinderen gecommuniceerd blijft worden en dat ouders actief betrokken worden. De leidinggevende overlegt met het VT of een gedragswetenschapper of externe hulpverlening of advies noodzakelijk is.

Ernstig seksueel grensoverschrijdend gedrag vereist dat er direct wordt ingegrepen. Er moeten maatregelen genomen worden die kunnen garanderen dat het gedrag niet meer kan voorvallen. De directie dient ingelicht te worden om verdere stappen te kunnen ondernemen, ook omdat de directie eindverantwoordelijk is voor alle interne en externe communicatie. Bij ernstig seksueel grensoverschrijdend gedrag dient stap 4 te worden ingezet.

Ook voor deze stap geldt, dat alle signalen en stappen goed vastgelegd worden in het kinddossier.

Stap 4: Maatregelen nemen

De directie bepaalt welke maatregelen genomen moeten worden wanneer er sprake is van ernstig seksueel grensoverschrijdend gedrag.

De volgende maatregelen kunnen worden genomen:

- Het instellen van een intern onderzoek. Het is belangrijk nauw samen te werken met expertorganisaties zoals Veilig Thuis, het zorg adviesteam en de GGD. Bij ernstige zaken is het aan te bevelen een onderzoeksteam te vormen waar vertegenwoordigers van de kinderopvangorganisatie en externe deskundigen deel van kunnen uitmaken. Dit onderzoeksteam kan het incident onderzoeken en de directie advies geven hoe te handelen. Het aanleggen van een draaiboek kan structuur bieden bij de uitvoer van het onderzoek, zie Bijlage 8. Gesprekspunten overleggroep en Bijlage 19. Algemene aandachtspunten.
- Het regelen van ondersteuning van het kind en ouders.
- Aanbieden van excuses voor falend toezicht/onveilige situatie vanuit de kinderopvang. Hierbij wordt tevens aangegeven dat onderzocht wordt hoe verbeteringen binnen de kinderopvangorganisatie kunnen worden doorgevoerd om mogelijke herhaling te voorkomen.

- d. Aanbieden van opvang en professionele hulp voor alle kinderen en hun ouders die op welke wijze dan ook betrokken zijn geweest bij het grensoverschrijdende seksuele gedrag. Emotionele begeleiding van de direct betrokken ouders is noodzakelijk.
- e. Indien een kind seksueel grensoverschrijdende handelingen heeft uitgevoerd bij een ander kind dan is het belangrijk gesprekken te voeren met beide partijen ouders en gezamenlijk te komen tot oplossingen. Creëer van beide partijen ouders 'bezorgde ouders' en zoek naar een gezamenlijk belang. De kinderopvangorganisatie vertegenwoordigt de belangen van alle kinderen. Dat kan betekenen dat de kinderopvangorganisatie beslissingen neemt die één van beide partijen niet zint. De kinderopvangorganisatie kan tegen het volgende dilemma oplopen: gaat een kind van de kinderopvang af of niet? En is dat op basis van een besluit van de kinderopvangorganisatie of van de ouders (opzeggen plaatsingsovereenkomst)? Belangrijk is de ouders altijd te informeren over de gemaakte keuze en deze te beargumenteren.
- f. Afscherming van het kind dat het grensoverschrijdende gedrag heeft vertoond.

De leidinggevende en/of directeur draagt zorg voor een zorgvuldige procedure en registreert dit in het betreffende dossier.

Stap 5: Handelen

De beoordeling van het incident en het advies uit het (eventuele) interne onderzoek kunnen leiden tot verschillende uitkomsten. Afhankelijk van deze uitkomsten heeft de directie verschillende mogelijkheden om te handelen richting het kind dat het seksueel grensoverschrijdende gedrag heeft vertoond.

- a. Het kind blijft op de groep;
  - b. Het kind gaat naar een andere groep, andere locatie of andere kinderopvangorganisatie;
  - c. Het inzetten van hulp;
  - d. Melding bij het VT.
-
- a. *Het kind blijft op de groep*
Wanneer de directie constateert dat op grond van het verrichte onderzoek geen aanleiding is aan te nemen dat het gedrag zich zal herhalen of dat de aanwezigheid van het kind bedreigend is voor andere kinderen kan, in overleg met betrokken ouders, besloten worden het kind binnen de betreffende groep van de kinderopvangorganisatie te laten.
  - b. *Het kind gaat naar een andere groep of kinderopvangorganisatie*
De directie kan besluiten dat het in het belang is van het kind en/of de kinderen die met het gedrag geconfronteerd zijn, dat het kind naar een andere groep binnen de betreffende kinderopvangorganisatie, naar een andere locatie of naar een geheel andere kinderopvangorganisatie gaat. De directie kan hierin de ouders adviseren en eventueel contact opnemen met een andere kinderopvangorganisatie. Ook kunnen ouders zelf de conclusie trekken dat hun kind naar een andere locatie of kinderopvangorganisatie gaat.
  - c. *Het inzetten van hulp*
Met advies van het VT en in overleg met de ouders kan hulpverlening voor het kind worden ingezet.
  - d. *Melding bij het VT*
De directie doet een melding bij het VT. Het gedrag van het kind kan namelijk ook op andere problematiek wijzen.

Stap 6: Nazorg bieden en evalueren

Aanbevolen wordt het personeel persoonlijk te informeren. Daarnaast kunnen alle betrokkenen zo spoedig mogelijk over het seksueel overschrijdende gedrag op de hoogte worden gebracht middels een brief of een gezamenlijke (ouder)bijeenkomst. De directeur is verantwoordelijk voor de nazorg en de evaluatie.

Er kan informatie worden gegeven over de concrete maatregelen die getroffen zijn ten aanzien van het kind of de kinderen die met het gedrag geconfronteerd werden. Ook kan aangegeven worden welke concrete maatregelen er ten aanzien van het kind dat het gedrag vertoonde genomen zijn en het verdere verloop van het onderzoek.

Als bij een kinderopvangorganisatie een incident plaatsvindt, is er een kans dat ook de media hiervan op de hoogte raken. Het is verstandig van tevoren zorgvuldig te overwegen hoe hiermee zal worden omgegaan (zie Bijlage 17).

Het is belangrijk het gehele proces en de verschillende stappen te evalueren.

- De directeur evalueert met professionele medewerkers en eventueel andere betrokkenen wat er is gebeurd en de procedures die zijn gevolgd.
- Zo nodig wordt de zaak ook doorgesproken met andere betrokkenen.
- Zo nodig worden verbeteringen in afspraken en/of procedures aangebracht.
- Geanonimiseerde gegevens met betrekking tot het seksueel grensoverschrijdend gedrag worden geregistreerd. Deze gegevens worden door de directie op een centraal punt bewaard.

Bijlage 1. Algemene toelichting

De meldplicht betekent dat een houder wettelijk verplicht is om contact op te nemen met een vertrouwensinspecteur als op welke wijze dan ook over aanwijzingen beschikt wordt dat een collega een geweld- of zedendelict begaat of heeft begaan en een kind is hiervan het slachtoffer. De meldplicht geldt ook voor werknemers. Werknemers zijn verplicht om bij een reëel vermoeden dat een collega zich schuldig maakt aan een mogelijk geweld- of zedendelict jegens een kind dit meteen te melden bij hun werkgever.

Het is aan de houder (= het bevoegd gezag binnen de kinderopvangorganisatie) om te regelen of de houder zelf in contact treedt met de vertrouwensinspecteur of dat een leidinggevende (bijvoorbeeld een locatiemanager of directeur) dat namens hem doet. Daar waar in dat geval houder in deze route staat, kan ook de gedelegeerde persoon staan.

Melding door een medewerker over de houder zelf

Indien de medewerker aanwijzingen heeft dat de houder zelf een geweld- of zedendelict begaat (of heeft begaan) en een kind hiervan het slachtoffer is dan is de medewerker verplicht tot het doen van aangifte bij de politie.

Hij/zij kan hierover in overleg treden met de vertrouwensinspecteur. De vertrouwensinspecteur kan de medewerker begeleiden bij het doen van aangifte.

Melding door een ouder over een medewerker of leidinggevende

Indien een ouder aanwijzingen heeft dat een medewerker of leidinggevende zelf een geweld- of zedendelict begaat (of heeft begaan) en een kind hiervan het slachtoffer is dan kan de ouder contact opnemen met de vertrouwensinspecteur van de Inspectie van het Onderwijs. Hiernaast heeft de ouder de (reguliere) rechtsplicht om bij een redelijk vermoeden van een strafbaar feit aangifte te doen bij de politie.

De vertrouwensinspecteur zal de ouder adviseren om contact op te nemen met een leidinggevende van de kinderopvanginstelling. Betreft het de leidinggevende dan is het advies om contact op te nemen met de houder.

Er ontstaat bij de leidinggevende van de kinderopvanginstelling een plicht om de houder op de hoogte te stellen van dit signaal. (zie verder onder het kopje aangifteplicht voor houder)

Melding door een ouder over een gastouder / volwassen huisgenoot

De situatie binnen de gastouderopvang wijkt af van de situatie in een kindercentrum, aangezien de gastouder alleen werkt, er in de meeste gevallen geen arbeidsrelatie is met het gastouderbureau en regelmatig een volwassen huisgenoot aanwezig is in de woning waar de kinderen worden opgevangen. Hoewel de bemiddelingsmedewerker de gastouder begeleidt, komt deze tussen de twee en vier maal in de opvangsetting van de gastouder en is de kans op signalering door bemiddelingsmedewerker gering. De melding van een vermoeden van een mogelijk geweld- of zedenmisdrijf zal daarom in de praktijk vooral gedaan worden door de ouder.

Veilig Thuis' nieuw meldpunt huiselijk geweld & kindermishandeling 10 juli 2014

Het Steunpunt Huiselijk Geweld (SHG) en het Advies- en Meldpunt Kindermishandeling (AMK) gaan per 1 januari 2015 samen. De naam van het gecombineerde meldpunt wordt 'Veilig Thuis'. Door de fusie worden de aanpak van geweld in huiselijke kring en de aanpak van kindermishandeling geïntegreerd.

Onder begeleiding van de VNG kozen gemeenten, cliënten en veldpartijen voor de naam Veilig Thuis. Staatssecretaris Van Rijn (VWS), minister Opstelten (VenJ) en staatssecretaris Teeven (VenJ) zijn het van harte eens met deze keuze.

Eén punt voor alle zorgen en vragen

Met de decentralisaties in het sociaal domein worden gemeenten vanaf 1 januari 2015 verantwoordelijk voor de organisatie van Veilig Thuis. De werkwijze van de gemeenten kenmerkt zich door een integrale aanpak: één gezin, één plan. Daarom kunnen burgers en professionals straks bij één punt terecht met hun zorgen en vragen over en meldingen van zowel huiselijk geweld als kindermishandeling.

Veilig Thuis

De naam Veilig Thuis (ondertitel: Advies- en Meldpunt Huiselijk Geweld en Kindermishandeling) sluit aan op de publiekscampagne 'Voor een veilig thuis', met de bekende slogan: 'Het houdt niet op, niet vanzelf'.

N.B.

Werkwijze Veilig Thuis (Advies- en Meldpunt Kindermishandeling)

Veilig Thuis streeft ernaar zo laagdrempelig mogelijk te werken en kan telefonisch benaderd worden door allerlei mensen die zich zorgen maken over de situatie van bepaalde kinderen. Dit kunnen mensen zijn die beroepshalve met kinderen te maken hebben, maar ook burens of familieleden. Voor beroepsbeoefenaren, zoals leidsters, leerkrachten, huisartsen en jgz-medewerkers, is het mogelijk om anoniem te melden. Via Veilig Thuis wordt de naam van de melder dan niet bekend gemaakt bij het kind, diens gezin of derden.

Na een telefonisch contact zijn er drie mogelijkheden:

1. Advies

Hierbij worden geen gegevens geregistreerd over het betreffende kind of gezin. Veilig Thuis komt niet in actie in de richting van het kind waarover melding is gedaan.

2. Consult

Ook dit richt zich op degene die belt. Het consult richt zich op het uitvoeren van een advies. De consultvrager wordt begeleid in de, op advies van Veilig Thuis, te nemen stappen. Er wordt geen actie ondernomen door Veilig Thuis richting kind/gezin waarover melding is gedaan en er worden geen gegevens geregistreerd. Er kan wel een dossier op naam van de consultvrager worden aangelegd.

3. Melding

Hierbij neemt Veilig Thuis alle gegevens op over het kind of het gezin waar melding over wordt gemaakt. Hierop volgt intern een intakeoverleg, waarbij een vertrouwensarts aanwezig is. In dit overleg wordt besloten of Veilig Thuis verantwoordelijkheid moet nemen voor de gemelde situatie. De melder krijgt bericht of de zaak is aangenomen en Veilig Thuis verantwoordelijkheid neemt.

Uitgangspunt bij een melding is om zo min mogelijk buiten de ouders/verzorgers om te opereren en zo snel mogelijk contact te leggen met hen zelf (binnen vier tot zes weken). Alleen indien het belang van het kind zich hiertegen verzet wordt dit contact uitgesteld en in eerste instantie huisarts, school en dergelijke benaderd.

Adviezen en hulp door Veilig Thuis zijn gratis, bij de GGZ kan een bijdrage gevraagd worden.

Bijlage 3. Signalenlijst kindermishandeling 0-4 jarigen

Voorwoord

Als kinderen mishandeld, verwaarloosd en/of misbruikt worden, kunnen ze signalen uitzenden. Het gebruik van een signalenlijst kan zinvol zijn, maar biedt ook een zekere mate van schijnzekerheid. De meeste signalen zijn namelijk stres indicatoren, die aangeven dat er iets met het kind aan de hand is. Dit kan ook iets anders zijn dan kindermishandeling (echtscheiding, overlijden van een familielid, enzovoort). Hoe meer signalen van deze lijst een kind te zien geeft, hoe groter de kans dat er sprake zou kunnen zijn van kindermishandeling.

Het is niet de bedoeling om aan de hand van een signalenlijst het 'bewijs' te leveren van de mishandeling. Het is wel mogelijk om een vermoeden van mishandeling meer te onderbouwen naarmate er meer signalen uit deze lijst geconstateerd worden. Een goed beargumenteerd vermoeden is voldoende om in actie te komen! Om na signalering een volgende stap te kunnen zetten, is het aan te bevelen dat een organisatie beschikt over een handleiding ten aanzien van kindermishandeling. De signalenlijst kan dan als bijlage aan de handleiding worden toegevoegd.

De signalen die in deze lijst worden vermeld, hebben betrekking op alle vormen van mishandeling. Aan het einde van de lijst zijn nog enkele signalen opgenomen die meer specifiek zijn voor seksueel misbruik. Om een duidelijk beeld te krijgen van wat er aan de hand zou kunnen zijn, is het van belang de hele context van het gezin erbij te betrekken. Daarom worden ook een aantal signalen van ouders en gezin genoemd.

U kunt ook altijd overleggen met het VT over signalen die u zorgen baren, bijvoorbeeld blauwe plekken op vreemde plaatsen.

1. Psychosociale signalen

Ontwikkelingsstoornissen

- achterblijven in taal-, spraak-, motorische, emotionele en/of cognitieve ontwikkeling
- schijnbare achterstand in verstandelijk ontwikkeling
- regressief gedrag
- niet zindelijk op leeftijd waarvan men het verwacht

Relationele problemen

ten opzichte van de verzorgers:

- totale onderwerping aan de wensen van de verzorgers
- sterk afhankelijk gedrag ten opzichte van de verzorgers
- onverschilligheid ten opzichte van de verzorgers
- kind is bang voor verzorger
- kind vertoont heel ander gedrag als verzorgers in de buurt zijn

ten opzichte van andere volwassenen:

- bij oppakken houdt het kind zich opvallend stijf
- bevriezing bij lichamelijk contact
- allemansvriend
- lege blik in ogen en vermijden van oogcontact
- waakzaam, wantrouwend

ten opzichte van andere kinderen:

- speelt niet met andere kinderen
- is niet geliefd bij andere kinderen
- wantrouwend
- terugtrekken in eigen fantasiewereld.

Gedragsproblemen

- plotselinge gedragsverandering
- geen of nauwelijks spontaan spel, geen interesse in spel
- labiel, nerveus
- depressief
- angstig
- passief, in zichzelf gekeerd, meegaand, apathisch, lusteloos
- agressief
- hyperactief
- niet lachen, niet huilen
- niet tonen van gevoelens, zelfs niet bij lichamelijke pijn
- eetproblemen
- slaapstoornissen
- vermoeidheid, lusteloosheid

2. Medische signalen

Lichamelijke kenmerken (specifiek voor lichamelijke mishandeling)

- blauwe plekken
- krab-, bijt- of brandwonden
- botbreuken
- littekens

Voedingsproblemen

- ondervoeding
- voedingsproblemen bij baby's
- steeds wisselen van voeding
- veel spugen
- matig groeien, ondanks voldoende hoeveelheid voeding
- weigeren van voeding
- achterblijven in lengtegroei

Verzorgingsproblemen

- slechte hygiëne
- ernstige luierslag
- onvoldoende kleding
- onvoldoende geneeskundige en tandheelkundige zorg
- veel ongevallen door onvoldoende toezicht
- herhaalde ziekenhuisopnamen
- recidiverende ziekten door onvoldoende zorg
- traag herstel door onvoldoende zorg

3. Kenmerken verzorgers/gezin

Verzorger/kind relatiestoornis

- verzorger draagt kind als een 'postpakketje'
- verzorger troost kind niet bij huilen
- verzorger klaagt overmatig over het kind
- verzorger heeft irreële verwachtingen ten aanzien van het kind
- verzorger toont weinig belangstelling voor het kind

Signalen verzorger

- geweld in eigen verleden
- apathisch en (schijnbaar) onverschillig
- onzeker, nerveus en gespannen
- onderkoeld brengen van eigen emoties
- negatief zelfbeeld
- steeds naar andere artsen/ziekenhuizen gaan ('shopping')
- afspraken niet nakomen
- kind opeens van peuterspeelzaal/kinderdagverblijf afhaken
- aangeven het bijna niet meer aan te kunnen
- verzorger met psychiatrische problemen
- verslaafde verzorger

Gezinskenmerken

- 'multi-problem' gezin
- ouder die er alleen voorstaat
- regelmatig wisselende samenstelling van gezin
- isolement
- vaak verhuizen
- sociaal-economische problemen: werkloosheid, slechte behuizing, migratie, et cetera
- veel ziekte in het gezin
- draaglast gezin gaat draagkracht te boven
- geweld wordt gezien als middel om problemen op te lossen

4. Signalen specifiek voor seksueel misbruik

Lichamelijke kenmerken

- verwondingen aan genitaliën
- vaginale infecties en afscheiding
- jeuk bij vagina en/of anus
- problemen bij het plassen
- recidiverende urineweginfecties
- pijn in de bovenbenen
- pijn bij lopen en/of zitten
- seksueel overdraagbare ziekten

Relationele problemen

- angst voor mannen of vrouwen in het algemeen of voor een man of vrouw in het bijzonder

Gedragsproblemen

afwijkend seksueel gedrag:

- excessief en/of dwangmatig masturberen
- angst voor lichamelijk contact of juist zoeken van seksueel getint lichamelijk contact
- niet leeftijdsadequaat seksueel spel

- niet leeftijdsadequate kennis van seksualiteit
- angst om zich uit te kleden
- angst om op de rug te liggen
- negatief lichaamsbeeld: ontevredenheid over, boosheid op of schaamte voor eigen lichaam
- schrikken bij aangerakt worden
- houterige motoriek (onderlichaam 'op slot')
- geen plezier in bewegingsspel

5. Signalen die specifiek zijn voor kinderen die getuige zijn van huiselijk geweld

Gedragsproblemen

- agressie: kopiëren van gewelddadig gedrag van vader (sommige kinderen, met name jongens kopiëren hun vaders gedrag door hun moeder of jongere broertjes/zusjes te slaan)
- opstandigheid
- angst
- negatief zelfbeeld
- passiviteit en teruggetrokkenheid
- zichzelf beschuldigen
- verlegenheid

Problemen in sociaal gedrag en competentie

- wantrouwen ten aanzien van de omgeving
- gebrek aan sociale vaardigheden

Bijlage 4. Signalenlijst kindermishandeling 4-12 jaar

Als kinderen mishandeld, verwaarloosd *en/of* misbruikt worden, kunnen ze signalen uitzenden. Het gebruik van een signalenlijst kan zinvol zijn, maar biedt ook een zekere mate van schijnzekerheid. De meeste signalen zijn namelijk stress-indicatoren, die aangeven dat er iets met het kind aan de hand is. Dit kan ook iets anders zijn dan kindermishandeling (chtscheiding, overlijden van een familielid, enzovoort). Hoe meer signalen van deze lijst een kind te zien geeft, hoe groter de kans dat er sprake zou kunnen zijn van kindermishandeling.

Het is niet de bedoeling om aan de hand van een signalenlijst het 'bewijs' te leveren van de mishandeling. Het is wel mogelijk om een vermoeden van mishandeling meer te onderbouwen naarmate er meer signalen uit deze lijst geconstateerd worden. Een goed beargumenteerd vermoeden is voldoende om in actie te komen!

De signalen die in deze lijst vermeld worden, hebben betrekking op alle vormen van mishandeling. Om een duidelijk beeld te krijgen van wat er aan de hand zou kunnen zijn, is het van belang de hele context van het gezin erbij te betrekken. Daarom worden ook een aantal signalen van verzorgers en gezin genoemd.

1. Psychosociale signalen

Ontwikkelingsstoornissen

- achterblijven in taal-, spraak-, motorische, emotionele *en/of* cognitieve ontwikkeling
- schijnbare achterstand in verstandelijke ontwikkeling
- regressief gedrag
- niet zindelijk

Relationele problemen

ten opzichte van de verzorgers:

- totale onderwerping aan de wensen van de verzorgers
- sterk afhankelijk gedrag ten opzichte van de verzorgers
- onverschilligheid ten opzichte van de verzorgers
- kind is bang voor verzorger
- kind vertoont heel ander gedrag als verzorgers in de buurt zijn

Relationele problemen

ten opzichte van andere volwassenen:

- bevriezing bij lichamelijk contact
- allemansvriend
- lege blik in de ogen en vermijden van oogcontact
- waakzaam, wantrouwend

Relationele problemen

ten opzichte van andere kinderen:

- speelt niet met andere kinderen
- is niet geliefd bij andere kinderen
- wantrouwend
- terugtrekken in eigen fantasiewereld.

Gedragsproblemen

- plotselinge gedragsverandering
- labiel, nerveus gespannen
- depressief
- angstig
- passief, in zichzelf gekeerd, meegaand, apathisch, lusteloos
- agressief
- hyperactief
- destructief
- geen of nauwelijks spontaan spel, geen interesse in spel
- vermoeidheid, lusteloosheid
- niet huilen, niet lachen
- niet tonen van gevoelens, zelfs niet bij lichamelijke pijn
- schuld- en schaamtegevoelens
- zelf verwondend gedrag
- eetproblemen
- anorexia / boulimia
- slaapstoornissen
- bedplassen / broekpoepen

2. Medische signalen

Lichamelijke kenmerken (specifiek voor lichamelijke mishandeling)

- blauwe plekken
- krab-, bijt- of brandwonden
- botbreuken
- littekens

Verzorgingsproblemen (specifiek voor verwaarlozing)

- slechte hygiëne
- onvoldoende kleding
- onvoldoende geneeskundige en tandheelkundige zorg
- veel ongevallen door onvoldoende toezicht
- herhaalde ziekenhuisopnamen
- recidiverende ziekten door onvoldoende zorg
- traag herstel door onvoldoende zorg

Overige medische signalen

- ondervoeding
- achterblijven in lengtegroei
- psychosomatische klachten (buikpijn, misselijkheid, hoofdpijn, etc.)

3. Kenmerken verzorgers / gezin

Verzorger-kind relatiestoornis

- verzorger troost kind niet bij huilen
- verzorger klaagt overmatig over het kind
- verzorger heeft irreële verwachtingen ten aanzien van het kind
- verzorger toont weinig belangstelling voor het kind

Signalen verzorger

- geweld in eigen verleden
- apathisch en (schijnbaar) onverschillig
- onzeker, nerveus en gespannen
- onderkoeld brengen van eigen emoties
- negatief zelfbeeld
- steeds naar andere artsen/ziekenhuizen gaan ('shopping')
- afspraken niet nakomen
- kind opeens van buitenschoolse opvang afhalen
- aangeven het bijna niet meer aan te kunnen
- verzorger met psychiatrische problemen
- verslaafde verzorger

Gezinskenmerken

- 'multi-problem' gezin
- verzorger die er alleen voorstaat
- regelmatig wisselende samenstelling van gezin
- isolement
- vaak verhuizen
- sociaal-economische problemen: werkloosheid, slechte behuizing, migratie, et cetera
- veel ziekte in het gezin
- draaglast gezin gaat draagkracht te boven
- geweld wordt gezien als middel om problemen op te lossen

4. Specifieke signalen bij seksueel misbruik

Lichamelijke kenmerken

- verwondingen aan genitaliën
- vaginale infecties en afscheiding
- jeuk bij vagina *en/of* anus
- problemen bij het plassen
- recidiverende urineweginfecties
- pijn in de bovenbenen
- pijn bij lopen *en/of* zitten
- seksueel overdraagbare ziekten

Relationele problemen

- angst voor mannen of vrouwen in het algemeen of voor een man of vrouw in het bijzonder
- sterk verzorgend gedrag, niet passend bij de leeftijd van het kind (parentificatie)

Gedragsproblemen

Afwijkend seksueel gedrag

- excessief *en/of* dwangmatig masturberen
- angst voor lichamelijk contact of juist zoeken van seksueel getint lichamelijk contact
- seksueel agressief en dwingend gedrag ten opzichte van andere kinderen
- niet leeftijdsadequaat seksueel spel
- niet leeftijdsadequate kennis van seksualiteit
- angst voor zwangerschap
- angst om zich uit te kleden

- angst om op de rug te liggen
- negatief lichaamsbeeld: ontevredenheid over, boosheid op of schaamte voor eigen lichaam
- schrikken bij aangeraakt worden
- houterige motoriek (onderlichaam 'op slot')
- geen plezier in bewegingsspel

5. Signalen die specifiek zijn voor kinderen die getuige zijn van huiselijk geweld

Gedragsproblemen

- agressie: kopiëren van gewelddadig gedrag van vader (sommige kinderen, met name jongens kopiëren hun vaders gedrag door hun moeder of jongere broertjes/zusjes te slaan)
  - alcohol- of drugsgebruik
  - opstandigheid
  - angst
  - depressie
  - negatief zelfbeeld
  - passiviteit en teruggetrokkenheid
  - zichzelf beschuldigen
  - verlegenheid
- suïcidaliteit

Problemen in sociaal gedrag en competentie

- sociaal isolement: proberen thuissituatie geheim te houden en ondertussen aansluiting te vinden met leeftijdsgenoten (zonder ze mee naar huis te nemen)
- wantrouwen ten aanzien van de omgeving
- gebrek aan sociale vaardigheden

Schoolproblemen

- schooluitval
- moeite met concentreren
- overcompenseren (opvallend extra inzet op school)

Bijlage 5. Vrouwelijke genitale verminking

Alle vormen van VGV zijn in Nederland strafbaar. Ook inwoners van Nederland die hun dochter in het buitenland laten besnijden plegen een strafbaar feit en kunnen in Nederland worden vervolgd.

Er worden vier typen van VGV onderscheiden:

Type 1. Gedeeltelijke of totale verwijdering van de clitoris en/of de voorhuid. Dit type wordt clitoridectomie genoemd.

Type 2. Gedeeltelijk of totale verwijdering van de clitoris en de kleine schaamlippen, met of zonder verwijdering van de grote schaamlippen. Dit wordt ook excisie genoemd.

Type 3. Vernauwen van de vaginale opening door wegsnijden en aan elkaar hechten van de kleine schaamlippen en/of de grote schaamlippen, met of zonder verwijdering van de clitoris.

Dit wordt ook infibulatie genoemd.

Type 4. Alle andere schadelijke handelingen aan de vrouwelijke geslachtsorganen om niet medische redenen, zoals prikken, piercing, kerven, schrapen en wegbranden.

Ook worden de termen 'defibulatie' en 'herinfibulatie' gebruikt. Defibulatie is het vergroten van de opening of het opheffen van de obstructie, meestal vóór het huwelijk of een bevalling. Herinfibulatie is het opnieuw hechten van de resterende delen van de schaamlippen, onder meer na een bevalling, waardoor de vaginale opening opnieuw kleiner wordt gemaakt tot de oorspronkelijke opening van na de besnijdenis.

Sunna: zou staan voor een milde vorm van VGV, of slechts het prikken in de clitoris tot een druppeltje bloed ontstaat. Echter, in de praktijk blijkt 'sunna' een verzamelbegrip te zijn voor alle vormen van VGV. In bepaalde groepen wordt 'sunna' niet als VGV gezien. Daarom is het altijd nodig om door te vragen tot er helderheid is verkregen over wat er precies bedoeld wordt!

Wanneer we in dit standpunt praten over VGV, dan gaat het nadrukkelijk niet om vragen over correctie van littekens van reguliere medische ingrepen of verzoeken tot cosmetische correctie van de genitalia externa.

Bijlage 6. Begripsbepaling ongewenste omgangsvormen

De gevolgen van ongewenste omgangsvormen kunnen heel groot zijn.

Het heeft negatieve gevolgen voor je zelfbeeld en je zelfvertrouwen en het vertrouwen in anderen wordt geschaad.

Wanneer zich een geval van ongewenste omgangsvormen voordoet, is het belangrijk dat het slachtoffer zijn verhaal kwijt kan. Slachtoffers vinden het vaak moeilijk hun verhaal te vertellen. Angst niet geloofd te worden en angst voor represailles spelen daarbij een rol.

1 Begripsbepaling ongewenste omgangsvormen¹¹

Ongewenste omgangsvormen komen tot uiting in verbaal, fysiek of ander non-verbaal gedrag. Dit gedrag kan zowel opzettelijk als onopzettelijk zijn, maar degene die hiermee wordt geconfronteerd ervaart het als ongewenst en onaangenaam.

Definitie ongewenste omgangsvormen: handelingen van een groep of van een individu, die door een persoon, die deze handelingen als tegen zich gericht ziet, als vijandig, vernederend of intimiderend worden beschouwd¹².

De volgende vormen van ongewenst gedrag kunnen zich voordoen: seksuele intimidatie, agressie en geweld, pesten en discriminatie. Een strikte afbakening van deze begrippen is niet mogelijk, want pesten kan een vorm van seksuele intimidatie zijn, discriminatie kan een vorm van agressie zijn enz.

Door definities te geven lijkt het probleem van de ongewenste omgangsvormen een objectief gegeven te zijn. Niets is minder waar. Bij de beoordeling of bepaalde situaties of gedragingen van personen bestempeld moeten worden als 'intimiderend' of 'bedreigend' spelen subjectieve factoren een doorslaggevende rol. De persoonlijke beleving van de betrokkenen en hun eigen waarden en normen bepalen uiteindelijk of er al dan niet sprake is van ongewenste omgangsvormen. De beleving van de directe betrokkene moet altijd het uitgangspunt zijn van een analyse van de problemen met ongewenste omgangsvormen. Binnen een kindercentrum zijn het vaak ouders van kinderen die aangeven dat iets als ongewenst wordt ervaren, of collega's vinden bepaald gedrag over de grens gaan. Van belang is het zo dicht mogelijk bij de beleving van het kind te blijven staan, bij het vaststellen van de zwaarte of omvang van het ongewenste gedrag.

1.1 Seksuele intimidatie

Definitie seksuele intimidatie: Ongewenste seksuele toenadering, verzoeken om seksuele gunsten of ander verbaal, non verbaal of fysiek gedrag. Dit gedrag wordt door degene die het ondergaat, ongeacht sekse en/of seksuele voorkeur, ervaren als ongewenst en onplezierig. Seksuele intimidatie kan zowel opzettelijk als onopzettelijk zijn¹³.

Voorbeelden van verbale seksuele intimidatie:

- aanspreekvormen: Erica verbasteren tot Erotica; kinderen aanspreken met "Hé stuk!"
- dubbelzinnigheden: "Zo, heb jij een poes?"
- uitnodigingen met bijbedoelingen: "Je mag met ons meedoen, als we je onderbroek mogen zien".

---

¹¹ bron: GGD Flevoland

¹² Ontleend aan definitie van FNV Bondgenoten.

¹³ Ontleend aan definitie PPSI.

Voorbeelden van fysieke seksuele intimidatie:

- handtastelijkheden, zoals rug strelen, vastpakken, op schoot trekken van oudere kinderen, tegen zich aan drukken, strelen, verkrachting;
- geslachtsdelen strelen of betasten boven of onder de kleding;
- weg versperren;
- uitkleden.

Voorbeelden van non-verbale seksuele intimidatie:

- bepaalde manieren van kijken: kind niet in de ogen kijken maar op borsthoogte; gluren; kind met de ogen uitkleden;
- confrontatie met (kinder)porno;
- condoom/onderbroekje cadeau geven.

1.2 Agressie en geweld

Definitie Agressie en geweld op de BSO: Voorvallen waarbij een kind psychisch of fysiek lastig gevallen, bedreigd of aangevallen wordt, onder omstandigheden die rechtstreeks verband houden met het kindercentrum.

Voorbeelden van agressie en geweld op de BSO zijn:

- fysiek geweld: schoppen, slaan, verwonden, vastgrijpen;
- psychisch geweld: chantage, irriteren, achtervolgen, vernederen;
- verbaal geweld: schelden, treiteren, dreigen;

1.3 Pesten

Definitie Pesten op het kindercentrum: Pesten op het kindercentrum is het systematisch uitoefenen van psychisch, fysiek of seksueel geweld door één persoon of groep tegen meestal één ander, die niet (meer) in staat is zich zelf te verdedigen¹⁴.

Voorbeelden van pesten:

- psychisch: luid lachen of schreeuwen als iemand binnen komt, negeren, voortdurend onderbreken, afkeurende blikken of gebaren, luide zuchten slaken, geruchten verspreiden, roddelen, dreigen, belachelijk maken;
- fysiek: mishandelen;
- seksueel: obscene scheldwoorden, seksuele verzoeken of handtastelijkheden, aanranding, verkrachting.

1.4 Discriminatie

Definitie Discriminatie: Het zich in het openbaar, mondeling of bij geschrift of afbeelding, opzettelijk beledigend uitlaten over een groep mensen wegens hun sekse, ras, godsdienst of levensovertuiging¹⁵.

Discriminatie kan plaats vinden op grond van uiterlijk, huidskleur, geloofsovertuiging, geslacht, seksuele voorkeur enz.

---

¹⁴ Ontleend aan definitie van pesten door B.v.d.Meer, 1997.

¹⁵ Ontleend aan definitie Arbowetgeving en Mandemakers ea,1994)

De Wet kinderopvang vereist sinds januari 2005 dat elke medewerker bij een kinderopvangorganisatie, die daadwerkelijk bij de kinderen werkzaam is, een Verklaring omtrent Gedrag (VOG) moet overleggen. Dit kan preventief werken in het beleid ten aanzien van ongewenste omgangsvormen en seksuele intimidatie in het bijzonder.

2. Seksuele intimidatie¹⁶

Seksueel misbruik is een (ernstige) vorm van seksuele intimidatie. Deze vorm werken we hieronder verder uit.

2.1 Verbod op seksueel misbruik

De professionele medewerker en/of gastouder zal zich ervan onthouden het kind te bejegenen op een wijze die het kind in zijn waardigheid aantast. Seksuele handelingen en intieme relaties in de contacten met het kind zijn onder geen beding geoorloofd en worden beschouwd als seksueel misbruik. Dit omvat onder meer een verbod om het kind op zodanige wijze aan te raken dat het kind en/of de medewerker deze aanraking naar redelijke verwachting als seksueel of erotisch van aard zal ervaren. De medewerker mag ook niet ingaan op seksuele en/of toenaderingspogingen van het kind, ook verlangt het kind dat of nodigt je daartoe uit.

---

¹⁶ bron: tekst gebaseerd op het protocol van stichting 2Samen, Den Haag 2005

Bijlage 7. Observatieformulier

Bij een vermoeden van kindermishandeling ga je eerst deze vragenlijst¹⁷ na om er achter te komen of je ongerustheid gegrond is.

Jongen/meisje	
Geboortedatum	
Kindercentrum	
Groep	
Naam professionele werknemers	

Sinds wanneer is het kind op het kindercentrum?	
Sinds wanneer vertoont het kind opvallend gedrag?	
Beschrijf het opvallende gedrag	
Hoe is het contact met andere kinderen in de groep?	
Hoe is het contact met volwassenen?	
Hoe is de uiterlijke verzorging van het kind?	
Hoe is de complete ontwikkeling van het kind (verstandelijk, sociaal, emotioneel, motorisch)	
Hoe is het contact tussen kind en verzorgers?	
Hoe is het contact tussen verzorgers en professionele werknemers?	
Zijn er bijzonderheden over het gezin te melden? Vermeld indien mogelijk ook de bron.	
Is er de laatste tijd iets in het gedrag of in de situatie van het kind veranderd?	
Wat is bekend over eventuele broertjes of zusjes?	

---

¹⁷ Kinderopvang 't Kasteel werkt met de methode 'Welbevinden' van de SWP als observatiemethode.

Bijlage 8. Gesprekspunten overleggroep

Wanneer de vragenlijst reden geeft tot ongerustheid, kunnen de onderstaande punten in de gespreks-groep besproken worden.

Algemene gegevens:

Jongen/meisje
Leeftijd in jaar en maanden
Aantal dagen/dagdelen op het kindercentrum
Op het kindercentrum sinds
Aantal en leeftijd broertjes en zusjes
Informatie bij aanmelding

Gegevens over de ontwikkeling

Hoe is de motorische ontwikkeling?
Hoe is de verstandelijke ontwikkeling?
Hoe is de sociaal-emotionele ontwikkeling?

Algemene gegevens over het kindercentrum:

Grootte van de groep
Verdeling naar leeftijd
Aantal professionele werknemers

Algemene informatie over het gedrag van het kind

Hoe verloopt het contact met de leiding?
Hoe verloopt het contact met andere kinderen?
Welke positie neemt het kind in de groep in?
Hoe verloopt het halen/brengen?
Denkt u/ weet u of het kind het naar zijn zin heeft?
Wat doet het kind graag, waar speelt het kind mee?
Zijn er observatieverslagen uit het verleden?

Specifieke informatie over het opvallende gedrag van het kind op het kindercentrum

Welk gedrag neemt u waar? Beschrijf dit gedrag.
Hoe lang doet dit gedrag zich al voor?
Weet u een concrete aanleiding die eraan vooraf ging? Waar gebeurde dit?
Hoe vaak komt dit gedrag voor? Elke keer wanneer het kind aanwezig is? Meerdere keren op een dag-deel? Af en toe? Hoe vaak precies?
Op welke momenten en/of in welke situaties komt het gedrag voor?
Hoe hebt u tot nu toe gereageerd op het opvallende gedrag? Wat was het effect?

Gegevens over de woon/thuissituatie

Herkennen de ouders het hierboven beschreven gedrag?
Vertoont het kind dit gedrag ook thuis? Zo ja, hoe vaak?
Vertoont het kind het gedrag ook in andere situaties? Zo ja, welke?
Hoe gaan de verzorgers om met dit gedrag?
Wat is het effect van de manier waarop verzorgers met het gedrag omgaan?
Hoe is de relatie van het kind met de andere gezinsleden?

Factoren kind, verzorgers, kinderdagverblijf, BSO

Zet de factoren op een rijtje die van invloed kunnen zijn op het gedrag vanuit het kind, het gezin en het kindercentrum.

Bijlage 9. Aandachtspunten voor een gesprek met verzorger(s)

Het doel van een gesprek is om de zorgen over datgene is waargenomen bij het kind, aan gedrag of concrete lichamelijke verschijnselen, met de verzorger(s) te delen.

Houd de volgende uitgangspunten in de gaten:

- Bespreek wat je waarneemt bij het kind, bespreek niet je vermoedens.
- Ga er van uit dat verzorger(s) het beste voor hun kinderen willen en dat is ook wat jij wilt: daar zit jullie gemeenschappelijke noemer.

Je hoeft geen schuldvraag aan de orde te stellen; je doet een beroep op de zorg van verzorger(s) voor hun kind. Omdat de verzorger(s) hun kind een aantal dagen per week aan jou toevertrouwen, ben jij een belangrijk persoon voor het kind en de verzorger(s). Het is dus logisch om de zorgen over het kind te delen. Dit delen van zorgen is een proces en vraagt om een procesmatige aanpak.

Fases in een procesmatige aanpak

1. Afwegingen vóór het gesprek:

- Voer je het gesprek met de verzorger(s) alleen of samen (dit laatste heeft de voorkeur) met een vertrouwenspersoon/leidinggevende /directielid?
- Nodig je beide verzorgers expliciet samen uit, leg je deze keuze voor aan één verzorger, of laat je dit aan de verzorgers over?

2. Spreek de zorg om het kind uit:

Ik heb je kind nu (aantal) keer/maanden gezien/in de groep. Ik maak me zorgen over een aantal dingen die ik graag met jou/jullie zou willen bespreken. Is dit goed?

3. Bespreek een voor een de signalen aan de hand van onderstaande punten:

- Beschrijf het signaal in concrete lichamelijke verschijnselen of waarneembaar gedrag: 'Het is mij opgevallen dat jullie kind 's morgens vaak komt met hele volle vieze luiers en ook luierslag heeft die maar niet over lijkt te gaan; Jullie kind speelt in de poppenhoek vaak seksuele handelingen na met de poppen en hij/zij doet dit als volgt...'En dan vul je concrete waarnemingen in.
- Vraag of dit signaal herkend wordt: Is jullie dit wel eens opgevallen? Gebeurt dit thuis ook wel eens? Hoe lang is dit al zo? In welke situaties gebeurt dit?'
- Vraag of ouders een idee hebben waar dit vandaan komt: Hebben jullie enig idee waar dit vandaan komt? Wat vinden jullie ervan?
- Spreek (indien nodig) je zorg uit over dit signaal: 'Ik maak me er toch zorgen over dat jullie kind dit doet/heeft.'

4. De verzorger(s) delen de zorg

5. De verzorger(s) nemen de zorg over

Aandachtspunten:

- Gebruik niet het woord signaal, maar beschrijf concrete lichamelijke verschijnselen of waarneembaar gedrag.
- Leg de nadruk op het delen van zorg, niet op het beschuldigen/verdenken van de verzorger(s).

Zorgen delen

Je kunt zorgen niet delen met de verzorger(s), wanneer het niet de zorgen van beide partijen zijn. Het kan geruime tijd in beslag nemen om zover te komen. Wanneer de verzorger(s) datgene wat je hebt

waargenomen absoluut (nog) niet kunnen waarnemen, is het van het grootste belang om bij dit onderdeel stil te blijven staan en niet de volgende fase van het gesprek in te gaan.

Je kunt verzorger(s) in zo'n geval bijvoorbeeld vragen om het kind eens een tijdje te observeren en op te letten of ze dan toch het gedrag waarnemen dat jij als professionele medewerk(st)er genoemd hebt. In een volgende afspraak kunnen jullie het er dan weer over hebben. Een andere mogelijkheid is te vragen of de verzorger(s) een ochtendje in de groep wil(len) komen kijken. Je kunt dan meteen aanwijzen welk gedrag je bedoelt. Neem hier de tijd voor. Want zolang verzorger(s) de signalen die jij met ze besproken hebt niet waarnemen, is delen van de zorg niet aan de orde.

Emoties

In deze fase kunnen emoties een grote rol spelen. De verzorger(s) kunnen bijvoorbeeld boos worden, zich tekort voelen schieten en zich hier schuldig over voelen of zich schamen over het door jou beschreven gedrag van hun kind. Bijvoorbeeld wanneer je masturbatiegedrag in de groep of seksueel gedrag in de poppenhoek hebt beschreven.

Verzorger(s) kunnen door hun emoties op heel verschillende manieren reageren. Daarom is het altijd verstandig om expliciet naar de reactie van de verzorger(s) te vragen. Bijvoorbeeld: 'Ik zie dat ik jullie ermee overrompel. Ik kan me voorstellen dat het moeilijk voor jullie is dat ik hier nu mee gekomen ben. Hoe ligt dit voor jullie?'

De verzorger(s) kunnen ook boos worden. Een manier om met boosheid of agressie om te gaan, is onder woorden te brengen wat je waarneemt en je eigen angst hiervoor (jezelf klein maken). 'Ik zie dat jullie boos zijn en ik vind dat moeilijk, het maakt mij onzeker.'

Wanneer je als professionele medewerk(st)er persoonlijk geraakt bent door wat je gezien of gehoord hebt van het kind is het goed dit onder woorden te brengen. Zolang de emoties de overhand hebben, is er geen gelegenheid om de verzorger(s) concrete, zakelijke informatie te geven. Laat staan naar een volgende stap te gaan. Pas wanneer de emoties een plaats hebben gekregen, is er gelegenheid om de verzorger(s) concrete, zakelijke informatie te geven.

Verduidelijking vragen

Bij iedere fase is het van belang te vragen wat de verzorger(s) ervan vinden en of zij het genoemde herkennen. Vraag ook door als iets niet helemaal duidelijk is. 'Wat bedoel je daar precies mee? Begrijp ik goed dat je zegt dat...'

Er kunnen dus meerdere gesprekken nodig zijn voordat je als professionele medewerk(st)er op één lijn zit met de verzorger(s) wat betreft het waarnemen van de door jouw gesignaleerde verschijnselen en gedragingen van hun kind.

Het delen van de zorg en het overnemen van de zorg zijn dan de volgende stappen die de verzorger(s) moeten maken. Het is van groot belang om het waargenomen ook dan nog over langere tijd te volgen en bij te houden in een logboek. Hierin kun je ook de afspraken met de verzorger(s) bijhouden. De praktijk leert dat wanneer je deze fase eenmaal bereikt hebt, de verzorger(s) een belangrijke steun zijn in het verder zoeken naar een mogelijke oorzaak van het zorgwekkende gedrag van hun kind. Verzorger(s) kunnen dan meestal heel goed meedenken over de verdere hulp die zij denken nodig te hebben.

Bron: Mw. J. vd. Berg, jeugdarts bij de afdeling jeugdgezondheidszorg, dienst OCW, gemeente Den Haag

Bijlage 10. Enkele aandachtspunten in het contact met allochtone gezinnen

Vraag aan mensen wat hun gewoonten zijn. Niet alle allochtone gezinnen zijn hetzelfde.

Let er bij een eventueel huisbezoek op of bewoners hun schoenen aan hebben of dat de schoenen bij de voordeur staan. In Islamitische gezinnen kan het de gewoonte zijn om of op blote voeten of op sloffen in huis te lopen. Dit geldt dan ook voor gasten.

De echtgenoot en bij zijn afwezigheid de oudste zoon, is degene die de contacten naar de buitenwereld onderhoudt. Het is belangrijk om hem bij alles te betrekken.

Gastvrijheid is een groot goed. Er moet eerst iets gegeten of gedronken worden en een inleidend gesprek gevoerd worden voordat de reden van het huisbezoek ter sprake wordt gebracht. Probeer niet direct ter zake te komen. Dit wordt als ongeleefd ervaren.

Het verwoorden van de feiten in beelden en voorbeelden werkt vaak beter dan concreet zeggen waar het op staat.

Houd rekening met de familie-eer.

Er wordt veel waarde gehecht aan hiërarchische structuren binnen het gezin, de verdere familie en de samenleving. Probeer afspraken met iemand te maken die hoog op de ladder staat.

Het is eervoller een probleem met behulp van de familie op te lossen dan met die van buitenstaanders. Het betrekken van bijvoorbeeld een oom bij een probleem is in veel gevallen acceptabeler dan het inschakelen van een Nederlandse instantie. Als je dreigt vast te lopen vraag naar dergelijke familiecontacten.

In veel allochtone gezinnen is het ongeleefd om tegen een autoriteit (leerkracht, arts, et cetera) nee te zeggen. Dat wil zeggen, dat niet altijd uitgevoerd wordt wat afgesproken is.

Kijk niet vreemd op als bij een huisbezoek een hele familie aanwezig is. Wil je bijvoorbeeld met een ouder apart praten, zonder kinderen of familie, nodig hem/haar dan uit op een neutrale plek. Veel vrouwen mogen niet alleen met een vreemde man zijn. Zorg in dat geval voor de aanwezigheid van een vrouwelijke collega.

Emotionele problemen worden vaak benoemd in termen van lichamelijke klachten, angst kan bijvoorbeeld hoofdpijn genoemd worden. Het consult bij de huisarts lost het probleem niet op. Mensen zijn letterlijk ziek van angst.

Naast de reguliere gezondheidszorg worden vaak genezers uit het land van herkomst geconsulteerd, omdat men bijvoorbeeld denkt dat de betreffende persoon bezeten is. Dergelijke rituelen zijn voor betrokkenen vaak van grote emotionele betekenis.

Als vrouw is het best mogelijk om met een Turkse of Marokkaanse vrouw alleen te praten, zeker wanneer je aangeeft dat het gaat om 'vrouwenzaken'. 'Vrouwenzaken' kunnen gaan over onderwerpen als menstruatie, kinderen krijgen en dergelijke. Het is dan vrij legitiem de man te vragen niet bij het gesprek aanwezig te zijn. Dit biedt gelegenheid om vertrouwelijk met een moeder te praten.

(Bron (bewerkt): Mevrouw A. Koning, maatschappelijk werker AMK Utrecht)

Bijlage 11. Aandachtspunten tijdens een gesprek met een (jong) kind

Een gesprek met het kind kan mogelijk extra informatie bieden over de situatie waarin het kind zich bevindt. Vanaf ongeveer 2 jaar is het mogelijk een gesprek(je) te voeren met het kind. Houd tijdens dit gesprek rekening met de leeftijd en ontwikkelingsfase van het kind.

Het is niet de bedoeling dat het kind ondervraagd wordt. Een gesprek met het kind heeft aanvullende informatie dan wel steunend contact tot doel, en mag niet in de plaats van het contact met de ouders komen. Ter voorbereiding van zo'n gesprek kun je overleggen met de leidinggevende en eventueel de pedagoog. Naast het contact met het kind is het zeer belangrijk om met een open houding het contact met ouders aan te gaan.

Tips voor het gesprek:

- Voer het gesprek met een open houding.
- Sluit aan bij waar het kind op dat moment mee bezig is, bijvoorbeeld spel, een tekening of knutselen.
- Ga op dezelfde ooghoogte zitten als het kind en kies een rustig moment uit.
- Steun het kind en stel het op zijn gemak.
- Gebruik korte zinnen.
- Vraag belangstellend en betrokken, maar vul het verhaal niet in voor het kind.
- Begin met open vragen (**Wat** is er gebeurd? **Wanneer** is het gebeurd? **Waar** heb je pijn? **Wie** heeft dat gedaan?) en wissel deze af met gesloten vragen (**Ben je** gevallen? **Heb je** pijn? **Ging je** huilen? **Vond je** dat leuk of niet leuk?).
- Vraag niet verder, wanneer het kind niets wil of kan vertellen.
- Houd het tempo van het kind aan, niet alles hoeft in één gesprek.
- Laat het kind niet merken dat je van het verhaal schrikt.
- Val de ouders (of andere belangrijke personen voor het kind) niet af, in verband met loyaliteitsgevoelens.
- Geef aan dat je niet geheim kan houden wat het kind vertelt. Leg uit dat u met anderen gaat kijken hoe u het kind het beste kan helpen. Leg het kind uit dat u het op de hoogte houdt van elke stap die u neemt. Het kind moet nooit zelf de verantwoordelijkheid krijgen in de keuze van de te nemen stappen.
- Vertel het kind dat het heel knap is dat hij/zij het allemaal zo goed kan vertellen.
- Let tijdens het gesprek goed op de non-verbale signalen van het kind.
- Stop het gesprek wanneer de aandacht bij het kind weg is.

Bij een vermoeden van kindermishandeling kan de professionele medewerk(st)er met het kind praten om na te gaan of haar zorgen terecht zijn. Het kan ook voorkomen dat een kind zelf de professionele medewerk(st)er in vertrouwen neemt. Professionele werknemers zien vaak erg op tegen dergelijke gesprekken omdat ze het moeilijk vinden hun houding te bepalen tegenover het kind. Het oefenen van gespreksvaardigheden kan meer zelfvertrouwen geven bij het voeren van dit soort gesprekken. Daarom is het belangrijk dat professionele werknemers zich bewust zijn van een aantal voorwaarden die bij het voeren van een gesprek met een mishandeld kind van belang zijn. Ook hier kan ter voorbereiding overleg gevoerd worden met de leidinggevende of pedagoog van de instelling.

In de eerste plaats kan een professionele medewerk(st)er beter niet op voorhand geheimhouding toezeggen aan een kind. Veel kinderen willen in eerste instantie alleen iets vertellen als er beloofd wordt om het tegen niemand anders te zeggen. Als deze belofte gegeven wordt, komt de professionele medewerk(st)er voor een groot dilemma te staan als het kind zou vertellen dat het mishandeld wordt: zij moet dan of het vertrouwen van het kind schenden of medeplichtig worden aan het in stand houden van

een schadelijke situatie. De professionele medewerk(st)er die een kind geheimhouding belooft uit angst dat het kind anders blijft zwijgen, moet zich wel bewust zijn van de consequenties van deze belofte.

Als een professionele medewerk(st)er geen geheimhouding wil toezeggen kan zij het kind wel beloven dat zij geen stappen zal ondernemen zonder dit van tevoren aan het kind te vertellen.

Een tweede belangrijk punt is dat de professionele medewerk(st)er zich bewust moet zijn van de sterke loyaliteitsgevoelens van een kind ten opzichte van zijn ouders. Val nooit de ouders af tegenover het kind, al hebben ze nog zulke afschuwelijke dingen gedaan. Het kind zal geen vertrouwen meer hebben in iemand die zijn ouders veroordeelt.

Voorwaarden voor een goed contact tijdens een gesprek met een kind.

1. Echtheid

Dit betekent dat de professionele medewerk(st)er zichzelf is in de relatie met het kind. Zij doet zich niet anders voor dan hij is. Dit betekent niet dat de professionele medewerk(st)er elke emotie die zij ervaart eruit gooit. Het betekent wel dat zij zich bewust is van haar eigen gevoelens en die niet ontkent of tracht te verdringen. Er moet overeenstemming zijn tussen dat wat zij ervaart en voelt en dat wat zij zegt en doet.

Een professionele houding vereist oprechte belangstelling, een sfeer van veiligheid en het vermogen een goede ontvanger te zijn, dat wil zeggen op kunnen merken wat de gevoelens van het kind zijn en daarbij aan kunnen sluiten.

Een dergelijke houding vormt een basis voor vertrouwen. Kinderen voelen heel goed aan wanneer iemand echt is of een façade ophoudt of doet alsof.

2. Empathie

Empathie is het vermogen van de professionele medewerk(st)er zich in te leven in de gevoelens van het kind. Empathie is het begrijpen van de ervaringen en gevoelens van het kind in hun betekenis voor dat kind.

Het is belangrijk dat de professionele medewerk(st)er de gevoelens van het kind niet slechts aanhoort maar door woorden of op een niet verbale wijze aangeeft de beleving van het kind van binnen uit te verstaan.

3. Acceptatie

Acceptatie houdt in dat de professionele medewerk(st)er het kind accepteert zoals hij is. Het wil niet zeggen dat de professionele medewerk(st)er het eens moet zijn met de gedachten of gevoelens van het kind maar wel dat zij deze accepteert zonder verder te veroordelen.

Tijdens het gesprek met een kind is het ook van belang dat een professionele medewerk(st)er in staat is om actief te luisteren. Actief luisteren betekent luisteren naar zowel de verbale als de non-verbale boodschappen van het kind. Het betekent ook 'tussen de regels door' luisteren naar de boodschappen die doorklinken in de stembuiging van het kind, aarzeling, stiltes etc.

Actief luisteren houdt in dat de professionele medewerk(st)er zich voortdurend afvraagt 'Welke boodschap wil dit kind overbrengen? Wat zegt hij over zijn ervaringen, gedragingen, gevoelens?'

Door actief te luisteren kan het de professionele medewerk(st)er duidelijk worden wat er aan de hand is met het kind en kan zij zicht krijgen op de emoties die het kind daarbij ervaart. De professionele medewerk(st)er moet hierbij proberen om de gevoelens van het kind met eigen woorden samen te vatten.

Bij deze manier van luisteren krijgt de professionele medewerk(st)er niet alleen de meeste informatie maar geeft zij het kind ook het gevoel serieus genomen en geaccepteerd te worden. Bovendien kan de

professionele medewerk(st)er bij actief luisteren controleren of zij het kind goed heeft begrepen en zijn emoties goed heeft gevoeld.

Enkele ezelsbruggetjes bij het actief luisteren:

- 'Je bedoelt...?'
- 'Je probeert me duidelijk te maken dat....?'
- 'Je voelt je...?'
- 'Je hebt het gevoel dat...?'
- 'Je zou het liefst willen dat...?'
- 'Je hebt de indruk dat...?'

Algemene regels bij actief luisteren:

- Begin met 'Je...'
- Gebruik een vragende toon.

Kijk uit voor communicatiestops. Dit zijn opmerkingen, reacties etc. die werkelijke communicatie in de weg staan. Vaak worden ze onbewust gebruikt, bijvoorbeeld als iemand bang is om iets onaangenaams te horen of als het gesprek een wending dreigt te nemen die als emotioneel bedreigend wordt ervaren.

Communicatiestops zijn:

- veroordelen
- ridiculiseren
- preken
- afleiden
- met het verhaal op de loop gaan
- waarschuwen
- sussen/geruststellen
- niet serieus nemen
- vragen stellen (die niet van belang zijn)
- bevelen
- beredeneren
- oplossingen aandragen.

De meeste mensen hebben één of meer favoriete 'stops'. Het is van belang om je bewust te worden welke van deze stops je geneigd bent om te gebruiken omdat het een werkelijk gesprek in de weg kan staan.

De volgende punten zijn van belang om tijdens het gesprek met het kind, dat vertelt over een mishandelingssituatie, voor ogen te houden:

- Geloof het kind en trek diens verhaal niet in twijfel. Onderschat of bagatelliseer de ernst van de situatie niet.
- Spreek waardering uit voor het feit dat het kind de moed heeft om z'n verhaal te vertellen.
- Haast het gesprek niet, laat het kind in eigen tempo vertellen.
- Stel geen waarom-vragen (het kind snapt immers zelf ook niet waarom hem dit overkomt)
- Stel geen suggestieve vragen. Laat het kind zoveel mogelijk zelf benoemen wat er gebeurd is.
- Pas je aan bij het woordgebruik van het kind. Vraag om verduidelijking als je het niet goed begrijpt.
- Vertel het kind dat het niet zijn schuld is dat dit is gebeurd en evenmin zijn verantwoordelijkheid.
- Vertel het kind dat het niet de enige is die zoiets overkomt en dat hulp mogelijk is.
- Dring niet aan als het kind je vragen ontwijkt maar hou de deur voor het contact wel open.

(Bron: Cursus voor leerkrachten in het basisonderwijs. Interne uitgave VKM, augustus 1994.)

Bijlage 12. Omgaan met privacy

Tijdens het uitvoeren van de stappen in de meldcode, is het belangrijk dat er zorgvuldig gehandeld wordt. Er is immers sprake van persoonlijk informatie over kinderen en gezinnen (zie ook de privacy-richtlijnen van de eigen instelling).

De wet op de Jeugdzorg (2005) geeft de gedragslijnen aan over het inzagerecht.

Een ouder en/of wettelijk vertegenwoordiger (bijvoorbeeld een voogd) heeft het recht om het dossier van zijn/haar kind in te zien. Kinderen tussen de 12 en 16 jaar hebben gedeeltelijk recht op inzage en vanaf 16 jaar heeft een jongere recht op inzage. Inzage kan worden geweigerd wanneer het belang van het kind, de melder en/of informant wordt geschaad.

Belangrijke tips bij het omgaan met privacy

- Betrek bij een overleg niet teveel mensen.
- Zorg dat informatie over kinderen en gezinnen altijd binnenshuis blijft. Emoties kunnen de privacy in gevaar brengen. Soms willen professionele werknemers hun collega- professionele werknemers als uitlaadklep gebruiken. Dit is begrijpelijk, maar qua privacy niet de juiste manier om met de situatie om te gaan. Betrek daarom alleen personen die in het stappenplan genoemd worden.
- Contact met andere instellingen kan alleen na toestemming van de ouder of wettelijk vertegenwoordiger. Contact met andere instellingen zonder toestemming kan alleen anoniem. Het gezin of kind mag dan niet bekend worden gemaakt.
- Een uitzondering hierop is het contact met het VT. Dit kan zonder toestemming van ouders of wettelijke vertegenwoordiger.
- Wees zorgvuldig met schriftelijke informatie. Verzorger(s) hebben recht op inzage in verslagen, formulieren en observatieverslagen. Alleen als het anonieme werkaantekeningen zijn, hebben ouders geen inzagerecht.
- Schrijf daarom alsof de verzorger(s) over je schouder meekijken. Beschrijf waarneembaar gedrag en wees voorzichtig met interpretaties.
- Als de verzorger(s) een verslag willen inzien, kun je voorstellen om het samen met hen te lezen. Erover te praten en waar nodig toe te lichten. Daarna kan een kopie worden meegegeven. Een andere mogelijkheid is om de belangrijkste punten uit het verslag en afspraken tijdens het gesprek op papier te zetten en aan de verzorger(s) te geven. Dit vormt tegelijk een leidraad voor eventuele volgende gesprekken met de verzorger(s).
- Schriftelijke informatie moet goed worden opgeborgen in een afsluitbare kast.
- Informatie die niet (meer) relevant is moet worden vernietigd of aan ouders worden meegegeven.
- Schriftelijke informatie mag niet zonder toestemming van ouders of wettelijke vertegenwoordiger aan derden worden verstuurd. Eén uitzondering hierop vormt het VT.
- Schriftelijke informatie die de instelling van derden ontvangt, moet ook met toestemming van de ouders of wettelijke vertegenwoordiger zijn verstuurd. Als dit niet zo is, is het verstandig de informatie terug te sturen.

Bijlage 13. Meldrecht, meldplicht en zorgplicht

In de Wet op de jeugdzorg (2005) is het **meldrecht** vastgesteld. Dit betekent dat je wettelijk het recht hebt een melding te doen en daarbij ook alle relevante gegevens over te dragen aan het VT. Het belang van het kind gaat hierbij vóór het belang van de privacy van het gezin.

In de wet op de Jeugdzorg is ook de **meldplicht** opgenomen:

Wanneer een medewerker van een instelling het vermoeden heeft dat een medewerker van dezelfde instelling zich schuldig maakt aan kindermishandeling moet hij dit direct melden bij zijn leidinggevende en het bestuur. Deze hebben de plicht direct Veilig Thuis hiervan in kennis te stellen.

Naast het meldrecht heeft ieder burger in Nederland een **zorgplicht**. Dit houdt in dat je de plicht tot zorgen voor het kind hebt. Aan de ene kant de plicht tot zorgen voor het kind en aan de andere kant de privacywetgeving in de vorm van de Wet bescherming Persoonsgegevens. Dat betekent dat je niet zomaar gegevens zonder toestemming mag geven aan derden.

Dit heet een conflict van belangen. Bij een conflict van belangen weeg je zorgvuldig de belangen die in het geding zijn af.

Dat doe je door de meldcode te volgen en door alle stappen die je zet, schriftelijk te vermelden in het dossier. Wanneer je dit doet, kun je voldoen aan de zorgplicht en het meldrecht zonder bijvoorbeeld juridisch te worden vervolgd.

Bijlage 14. Sociale kaart

Het is belangrijk om de sociale kaart zo volledig mogelijk in te vullen met de organisaties en instanties van de regio waar uw kinderopvangorganisatie gevestigd is en dit op een zichtbare plaats voor alle professionele medewerkers beschikbaar te stellen.

Organisatie : Politie alarmnummer (bij noodsituaties)

Telefoonnummer: 112

Organisatie : Inspectie van het Onderwijs

Bij de Inspectie van het Onderwijs werkt een klein team van vertrouwensinspecteurs. Ouders, leerlingen, docenten, directies en besturen kunnen de vertrouwensinspecteur benaderen wanneer zich in of rond de school problemen voordoen op het gebied van: seksuele intimidatie en seksueel misbruik, psychisch en fysiek geweld, discriminatie en radicalisering

Telefoonnummer : 088-669 60 00

Adres : Postbus 2730, 3500 GS Utrecht

Organisatie : VT Advies- en Meldpunt Kindermishandeling (in regio)

Het Advies- en Meldpunt Kindermishandeling (Als de centrale instantie voor het vragen van advies over of het melden van kindermishandeling.

Tel 0800 2000

E-mailadres: www.vooreenveiligthuis.nl

Organisatie : GGD Leiden

Jeugd gezondheidszorg biedt informatie over gezondheidsonderwerpen voor jongeren.

Adres : Parmentierweg 49, 2316 ZV Leiden

Telefoonnummer : 088 - 308 30 00

E-mailadres : infoleiden@ggdhm.nl

Organisatie : Centrum voor Jeugd & Jongeren (CJG)

Het centrum voor Jeugd en gezin is er niet alleen voor hoog opgelopen problemen, maar juist ook bij alledaagse twijfel. Ouders, kinderen en jongeren kunnen bij het CJG terecht met al hun vragen over opgroeien en opvoeden.

Adres : Thea Manholtstraat 3, 2331 JE, Leiden

Telefoonnummer : 088-2542384

Website : www.jeugdengezinleiden.nl

E-mailadres : cjgstevenhof@activite.nl

Organisatie : Activite, Jeugd gezondheidszorg

Opvoedbureau voor vragen over gedrag, ontwikkeling en opvoeding van kinderen en tieners. Biedt cursussen aan op het gebied van voeding en omgaan met kinderen tot 18 jaar.

Adres : Simon Smitweg 8, 2353 GA, Leiderdorp

Telefoonnummer: 071-5161415

Website : www.activite.nl

E-mailadres : info@activite.nl

Organisatie : Politie (ook sociale jeugd- zedenzaken) (in regio)

Contactpersoon : jeugd en zeden politie Hollands Midden

Adres : Leiderdorp

Telefoonnummer: 0900-8844

Telefoonnummer misdaad anoniem: 0800-7000

Telefoonnummer vertrouwenslijn: 0800-2800200

E-mailadres : info@hollands-midden.politie.nl

Landelijke telefoonnummers:

- VT, 0800 2000
- Kindertelefoon, tel. 0800-0432
- Landelijk Bureau Slachtofferhulp, tel. 030-2340116
- Bureau Slachtofferhulp, tel. 0900 - 0101, www.slachtofferhulp.nl
- Raad voor de Kinderbescherming Dordrecht, tel. 078-6484444, www.kinderbescherming.nl
- Maatschappelijk werk, tel. 088 - 900 4200, www.kwadraad.nl

Bijlage 15.   Verdere informatie

Voor informatie over kindermishandeling kan je terecht bij:

NIZW Jeugd / Expertisecentrum Kindermishandeling

Informatie en beleidsadvisering

Postadres:

Nederlands Jeugdinstituut
Postbus 19221
3501 DE Utrecht

Bezoekadres:

Catharijnesingel 47
3511 GC Utrecht
Telefoonnummer: (030) 230 63 44
e-mail: info@nji.nl

Kijk voor informatie over het internationale Verdrag voor de Rechten van het Kind:

www.kinderrechten.nl

Relevante web sites

www.kindertelefoon.nl

www.seksueelgeweld.nl

www.huiselijkgeweld.nl

www.watkanikdoen.nl

Bijlage 16. Bronnen

- Protocol voor het omgaan met vermoedens van kindermishandeling voor kinderdagverblijven en peuterspeelzalen in Den Haag, 2002, Gemeente Den Haag/dienst OCW en GGD Den Haag, afdeling GVO in samenwerking met Stichting voor opvoedingsondersteuning, het IBBK en de Stichting Welzijnsorganisatie Escamp.
- Meldcode kindermishandeling, 2002, Paul Baeten, NIZW Jeugd / Expertisecentrum Kindermishandeling.
- Protocol "Vermoeden kindermishandeling" voor het primair onderwijs in Zuid Holland Noord, 2001, GGD ZHN. S&O, AMK; Gezamenlijke uitgave van de preventieteams Zuid Holland Noord.
- Protocol vermoeden kindermishandeling voor 0-4 jaar, de Petteflet, januari 2001.
- Handleiding kwaliteitsstelsel kinderopvang & peuterspeelzaal werk, uitgave MO-groep/Elsevier, versie december 2002.
- <http://www.netwerk-kinderopvang.nl>
- <http://www.nji.nl>
- www.protocolkindermishandeling.nl

Bijlage 17. Omgaan met de media¹⁸

Als op een kindercentrum een incident plaatsvindt, is de kans groot dat ook de media hier van op de hoogte raken. Het is verstandig van tevoren zorgvuldig te overwegen hoe er zal worden omgegaan met de pers.

Enkele aandachtspunten bij het omgaan met de pers:

(bron: 'concept calamiteitenwaaier van De Veilige School' ontwikkeld door Anke Visser en Frits Prior.)

- Denk na over de keuze van een passieve of actieve opstelling. Door zelf de pers te informeren houdt u de regie min of meer in handen en voorkomt u wellicht erger.
- Wijs een vaste, liefst geoefende persoon aan die de contacten met de pers onderhoudt. Overweeg daarbij of een persoon van buiten het team (bijv. een bestuurslid) te verkiezen is omdat deze toch wat verder van de zaak af staat. Overleg zo mogelijk met de politievoorlichter.
- Denk goed na over de boodschap: wat willen we wel/niet vertellen en hoe formuleren we dat kort en concreet?
- Selecteer: wie staan we wel te woord en wie niet?
- Noteer voorwaarden: bijv. vragen vooraf op papier, afspraken over inzien tekst voor publicatie.
- Wanneer wordt de pers ingelicht? In ieder geval niet voordat personeel, ouders en kinderen goed zijn ingelicht.
- Wat is ons belang om in te gaan op vragen van de pers? Wat is wenselijk, wat is nodig?
- Betracht openheid binnen grenzen: vertel de waarheid, tot de feitelijke kern beperkt. Noem geen namen, bewandel geen zijpaden.
- Zorg voor een adempauze: niet direct in de uitzending, vragen vooraf inzien, terug (laten) bellen, afspraak later op de dag.
- Doe de contacten met de pers nooit alleen: de boodschap samen met anderen voorbereiden, iemand meenemen of mee laten luisteren, samen evalueren.

---

¹⁸ bron: GGD Flevoland

Bijlage 18. Informeren betrokkenen¹⁹

Informeren van het team

Een belangrijke stap is het informeren van de teamleden. Zij moeten goed op de hoogte zijn om:

- De schok in teamverband te verwerken.
- Om te gaan met vragen en opmerkingen van ouders.
- Om te gaan met vragen en opmerkingen van de "buitenwereld".
- Mogelijke andere slachtoffers te signaleren.
- Eenduidige afspraken te maken over de aanpak van de situatie.

Een niet te onderschatten factor is de loyaliteit van personeel ten opzichte van aangeklaagde collega's. De ervaring leert dat collega's in situaties van twijfel eerder de kant van de volwassene kiezen dan die van het kind, zeker als het gaat om seksuele intimidatie. Meldingen van seksuele intimidatie berusten zelden op waargenomen feiten door volwassenen. Meestal moet de volwassene zich baseren op het woord van het kind. Geloof en ongeloof, loyaliteit ten opzichte van de collega of het kind, kunnen een team in partijen opsplitsen. Belangrijk is teamleden voor te houden dat zij niet hoeven te beslissen over wat "waar" of "niet waar" is. Zij zijn wel verantwoordelijk voor het welzijn en de veiligheid van de kinderen.

Aandachtspunten en overwegingen bij het informeren van het team:

- Zorg dat het hele crisisteam aanwezig is.
- Zorg dat alle teamleden aanwezig kunnen zijn. De aangeklaagde is niet aanwezig, maar zal (achteraf) schriftelijk geïnformeerd dienen te worden over de globale inhoud.
- Overweeg welke andere personeelsleden moeten worden uitgenodigd, zoals vaste invalkrachten.
- Informeer afwezigen en zieken persoonlijk over wat is besproken.
- Overweeg of er deskundigen van buitenaf bij aanwezig moeten zijn.
- Nodig de teamleden liefst mondeling uit.
- Geef tijdens de vergadering feitelijke informatie over de melding en de tot nu genomen stappen en de nog te nemen stappen. Geef aan wat de verwachtingen naar de teamleden zijn.
- Biedt ruimte voor emoties, vragen, laat stoom af blazen.
- Maak afspraken over de omgang met de buitenwereld: -bij vragen van derden doorverwijzen naar het crisisteam, -geen uitspraken naar de pers, -geen contact met de aangeklaagde.
- Organiseer opvang voor professionele medewerkers die daaraan behoefte hebben.

Informeren van de "andere" ouders

Een moeilijke, maar meestal niet te vermijden stap is het informeren van de "andere" ouders over de beschuldigingen van ongewenste omgangsvormen. Bedoeld worden de ouders waarvan niet bekend is dat hun kinderen slachtoffer zijn. Ouders hebben recht op informatie, zeker als hun kind ook een mogelijk slachtoffer is.

Er kennen overwegingen zijn om de andere ouders (voorlopig) niet te informeren:

- De mogelijke dader is een kind van het kindercentrum. De bescherming van de kind-dader telt dan even zwaar als de rechten van de slachtoffers.
- Ouders van een slachtoffer eisen geheimhouding.
- Politie vraagt om geheimhouding. Overleg in een dergelijk geval met de politie of het informeren van de ouders daaraan ondergeschikt mag worden gemaakt.

Aandachtspunten en overwegingen bij het informeren van de ouders:

---

¹⁹ bron: GGD Flevoland

- Informeer ouders schriftelijk en mondeling.
- Overweeg welke ouders moeten worden uitgenodigd voor een ouderavond. De ouders van kinderen die nu bij de aangeklaagde in de groep zitten, de ouders van kinderen die voorgaande jaren bij de aangeklaagde in de groep zaten, de ouders van kinderen die bij het slachtoffer in de groep zitten, de ouders van alle kinderen als het gaat om iemand die met alle kinderen van het kindercentrum te maken heeft.
- Hoe groot kan de groep zijn die op een avond wordt geïnformeerd.
- Zorg dat de ouders van slachtoffers op de hoogte zijn van de informatieavond die gaat komen. Bespreek met hun welke informatie er gegeven gaat worden.
- Nodig deskundigen uit die antwoord kunnen geven op vragen van ouders: bijv. politie, jeugdarts/jeugdverpleegkundige, vertrouwenspersoon.
- Nodig ouders schriftelijk uit, geef brieven niet aan kinderen mee naar huis.
- Houd rekening met taalproblemen bij allochtone ouders.
- De voorzitter van de bijeenkomst is bij voorkeur de voorzitter van het bestuur. Het crisisteam en eventuele deskundigen zitten naast hem. Bespreek van tevoren de onderlinge taakverdeling.
- Geef feitelijke informatie met in acht nemen van privacy van betrokkenen.
- Vertel welke stappen zijn genomen en welke nog zullen volgen.
- Geef aan waar ouders terecht kunnen als zij vermoeden dat hun kind ook slachtoffer is.
- Geef aan wat het kindercentrum te bieden heeft.
- Geef ruimte voor de vragen en emoties die bij ouders zullen los komen.
- Wees voorbereid op boosheid, ga niet in de verdediging. De boosheid van ouders zal terecht of onterecht tegen het kindercentrum richten.
- Bedank ouders voor hun aanwezigheid en betrokkenheid.

Bijlage 19. Algemene aandachtspunten²⁰

Een melding komt bijna altijd onverwacht en op een ongelegen moment. Het is prettig in een dergelijk geval een stappenplan bij de hand te hebben dat handvatten geeft tot hoe te handelen. Realiseer je echter dat het slechts richtlijnen zijn en dat iedere situatie zijn eigen specifieke verloop zal hebben.

De volgende overwegingen en aandachtspunten zijn gewenst:

- Probeer zo snel mogelijk een gesprek te regelen (met melder door directeur), liefst meteen. Voer dit gesprek bij voorkeur niet alleen.
- Verslaglegging. Begin met dossiervorming. Noteer zo nauwkeurig mogelijk, data, tijden, feitelijkheden, afspraken, betrokkenen. Mogelijk is het van belang dit later nog eens terug te lezen. Leg aan de klager uit dat je een en ander opschrijft.
- Stel de klager op de hoogte van de procedure.
- Stel het bestuur op de hoogte van de klacht.
- Het bestuur stelt de aangeklaagde zo snel mogelijk op de hoogte van de melding.
- Neem, als dat nodig is, beschermende maatregelen t.o.v. de aangeklaagde. Betreft het bijv. een personeelslid, dan is het wellicht onmogelijk voor hem/haar nog te functioneren of moet hij/zij beschermd worden voor represailles.
- Stel de aangeklaagde op de hoogte van de procedure.
- Als de klager een kind betreft, betrek dan zo snel mogelijk de ouders/verzorgers erbij.
- Is de veiligheid van het kind gewaarborgd?
- Nemen de ouders de verantwoordelijkheid voor de zorg voor hun kind? Stellen ze hun kind veilig en zoeken ze de benodigde hulp? Zo nee, dan kun je dit ook (anoniem) melden bij het Veilig Thuis.
- Adviseer klager en aangeklaagde niet met "derden" over de melding te praten.
- Zeg geen geheimhouding toe. Als er actie moet worden ondernomen kun je die belofte niet nakomen.
- Vraag je af of hier sprake is van een strafbaar feit en of je meldplicht hebt.
- Is iedereen die erbij betrokken moet worden op de hoogte?
- Is er een tolk nodig om een gesprek te voeren.
- Stel een crisisteam samen. Dit kunnen mensen van de overleggroep zijn.
- Wie zijn er allemaal op de hoogte van de melding?
- Is er onrust bij andere ouders/ kinderen, in de wijk? Moeten andere ouders geïnformeerd worden, moet er een voorlichtingsavond worden georganiseerd voor de ouders uit de betreffende groep of voor het hele kindercentrum?

---

²⁰

bron: GGD Flevoland